

χιτιὰ ἀπὸ τὸν ἄντρα (ἄλλο θέμα αὐτὸ, κ' ἐπίλω καμιά μέρα ἴδιος του νὰ μᾶς τὸ ἀναλύσῃ) τὸ κατὰλαβε ἀμέσως τὸ μαγικὸ αὐτὸ μυστικὸ, κι ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ φάνηκε στὸν κόσμον ἄρχισε νὰ καλλιερῆ τὴν ὁμορφιά της. Κ' ἔτσι μὲ τὸ ξετύλιγμα κατάντησε σήμερα νὰ εἶναι τὸ πιὸ ὁμορφο ρόδο και κρῖνο και φῶς ποῦ λάμπει στὸν κόσμον. Χρήσιμη, λέει; Μὰ τὸ κλειδὶ τοῦ κόσμου κρατᾷε στὰ ὠραῖα της χέρια

Θὰ μοῦ πῆτε τώρα πῶς εἶναι κοινοτοπίες αὐτές. Μὰ σὰν εἶναι κοινοτοπίες, γιατί δὲ μαθαίνετε τὰ παιδιὰ σας γράμματα μὲ ὁμορφα βιβλιαράκια, ὁμορφα ὅμως ἀπομέσα, (γιὰ νὰ μὴν ξεχνόυμε και τὸ μαρμαρένιο τάφο τοῦ Βαγγέλιου). Γιατί δὲν τὰ βάζετε νὰ καλλιερῶντε λουλούδια, ὅς εἶναι και σ' ἓνα περιβολάκι δυὸ πῆγες; Γιατί δὲν τὰ στέλνετε νὰ περπατήζουνε δυὸ τρεῖς ὥρες γιὰ νὰ δοῦνε μιὰ ὠραῖα τοποθεσία; Και σὰ μιλεῖτε ἀνάμεσά σας, (ὄχι ἐσεῖς οἱ διὸ τρεῖς τῆς πέννας και τοῦ πινελιοῦ, μὰ οἱ μύριοι τῆς ντουζίνας και τοῦ καφενέ), γιατί δὲ ρωτιέστε γιὰ τὰ χίλια δυὸ ζητήματα τῆς τέχνης, τῆς κριτικῆς, τῆς αἰσθητικῆς, μὰ και τῆς ἀναθροφῆς, τῆς κοινῆς μάθησης και τῆς κοινῆς καλοζωίας ποῦ ἀπορροφῶντε σήμερα τὸ νοῦ κι ἀκονίζουνε τὴ γλῶσσα τοῦ ἄλλου τοῦ κόσμου; Τέλος γιατί κατατρέχετε και κακολογεῖτε σὰν παιδιὰ τοῦ δρόμου τὴ γλῶσσα σας, ποῦ ἔτυχε νὰ εἶναι κι αὐτὴ ἀπὸ τίς ὁμορφότερες τοῦ κόσμου;

Ἴσως εἶναι στᾶλήθεια κοινοτοπίες αὐτά. Μὰ τί νὰ γίνῃ, ἀφοῦ εἴμαστε κ' ἑμεῖς τόσο πίσω.

A. E.

Η ΠΡΟΦΟΡΑ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ

Μὲ χαρὰ μου εἶδα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ περασμένα φύλλα τοῦ «Νουμά» πῶς ὁ Κορ Louis Roussel ἐτοιμάζει γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς μας Γλώσσας. Ὁ Κορ Roussel εἶναι γνωστὸς ἐδῶ ἦταν καθηγητῆς στίς παραδόσεις τῶν Γαλλικῶν ποῦ ὠργάνωσε ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ μὲ τόση ἐπιτυχία. Εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ τὸν ἀκούσω σὲ δυὸ διαλέξεις ποῦ ἔκανε, χῶρια ἀπὸ τίς παραδόσεις, μὰ γιὰ τὸν Heredia και μὰ γιὰ τὴ «Γαλλικὴ Γραμματικὴ», διαλέξεις ποῦ ἔδειξαν πόσο ἐνωμένους μέσα του ἔχει τὸν καλλιτέχνη, τὸν ἱστορικὸ και τὸ φιλόσοφο. Θυμοῦμαι μάλιστα πῶς, καθὼς ἔβγαίνα ἀπὸ τὴ σάλα ἔπου ἔγινε ἡ τελευταία του διάλεξη, στήν ὁποία μᾶς εἶπε τόσα ὁμορφα πράματα, ἀκουσα δυὸ ἀπὸ τοὺς ἀκροατῆς του νὰ λένε πῶς «πρέπει νάνα

μαλλιαρὸς». Καὶ πραγματικὰ οἱ ἰδέες τοῦ Κορ Roussel γιὰ τὴ Γαλλικὴ γλῶσσα, γιὰ τὴν ἐξέλιξή της, τοὺς νεωτερισμοὺς και τίς ἀνωμαλίες της, καθὼς και γιὰ μερικὲς σχολαστικότητες τῆς ὀρθογραφίας της, εἶναι «μαλλιαρὸς», ἂν τίς κρίνῃ κανεὶς μὲ τὴ «μανταλιτὲ» τῶν καθαρευούτων.

Αὐτὴ ἡ εἶδηση τοῦ «Νουμά» μοῦ θύμιζε μιὰ ὠραῖα μελέτη ποῦ δημοσίεψε ὁ Κορ Roussel ἀπὸ δῶ και μερικὸς μῆνες στὸ «Mercure de France» (Τόμος XG. ἀριθμ. 330, 16 Μάρτη 1911) γιὰ τὴν προφορὰ τῶν Λατινικῶν, μελέτη ποῦ πέρασε δυστυχῶς ἀπαρατήρητη ἀπὸ τὰ περιοδικὰ και τίς ἐφημερίδες μας. Κι ὅμως μοῦ φαίνεται πῶς ἡ μελέτη αὐτὴ μπορούσε νὰ ἐνδιαφέρῃ τοὺς εἰδικούς μας και νὰ τοὺς γεννήσῃ μερικὲς σκέψεις πολυτίμες και γιὰ τὴν προφορὰ τῆς ἀρχαίας μας. Γιὰ τοῦτο θὰ προσπαθῶ νὰ δώκω ἐδῶ μιὰ σύντομη περίληψή της.

Ἡ ἰδέα τοῦ συγγραφέα εἶναι πῶς τὰ λατινικὰ προφέρουνται στραβὰ ὄχι μόνο στὴ Γαλλία ἀλλὰ παντοῦ, ἀκόμα και στὴν Ἰταλία, και πῶς μὲ τὴ στραβὴ αὐτὴ προφορὰ ὄχι μόνο χάνεται ὁ ρυθμὸς τῆς γλώσσας ἀλλὰ, χειρότερα ἀκόμα, γίνεται ψευτικός. Κάθε γλῶσσα, ἔστω και νὰ μὴ μιλιέται πιὰ και νὰ εἶναι νεκρὴ, ἂν δὲν προσφέρεται φωστὰ, εἶναι ἀδύνατο νὰ δεῖξῃ τὰ κάλλη της και τὴ δύναμή της σ' ἐκείνον ποῦ τὴ μελετᾷ. Ἡ προφορὰ δὲν εἶναι τὸ ροῦχο τῆς γλώσσας· εἶναι ἡ οὐσία της, ἡ ζωὴ της.

Ἀφοῦ ὁ συγγραφέας ἐπικρίνει και τὴν ἐγκύκλιο τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας στὴ Γαλλία ποῦ συσταίνει στοὺς δασκάλους «τὴν εἰσαγωγὴν συστήματος προφορᾶς ὀρθότερας» και τὸν καθηγητὴ ἐνὸς σπουδαίου Γαλλικοῦ Λυκείου ποῦ ἔγραψε βιβλίον γιὰ νὰ ξηγήσῃ και νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σύστημα αὐτό, μᾶς λέει πῶς μὲ τὴ γνώση ποῦ ἔχομε σήμερα τῆς καταγωγῆς τῆς Λατινικῆς και τὴν παραβολὴ της μὲ τίς ἄλλες γλώσσες, κλάδους τοῦ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκοῦ κορμοῦ (Ἀρβανίτικα, Ἀρμένικα, Βαλτικο-σλαβικά, Γερμανικά, Ἰταλικά, Ἑλληνικά, Ἰνδικά, Περσικά) μπορούμε νὰ φτιάσωμε μιὰν ἀναπαράσταση τῆς ἀρχαίας προφορᾶς της, ἀναπαράσταση ποῦ βέβαια δὲ θὰ μπορούσε νάχῃ ὅλες τίς χρωματισίες τῆς ἀληθινῆς προφορᾶς, μὰ ποῦ θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ τέτοια ζωὴ στὴ γλῶσσα, ποῦ ἂν κανένας Ρωμαῖος σηκώνουνταν ἀπὸ τὸν τάφο, θὰ τῆς εἴρισκε μονάχα κάποιον ξενισμό.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εἰσαγωγῆς τέτοιας μεθόδου θὰ ἦταν πῶς ὄχι μόνο οἱ μαθητῆς θὰ αἰσθάνονταν τὴν ὁμορφίαν και τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς γλώσσας μὰ και θὰ ἔδειχναν πολὺ πιὸ ἐνδιαφέρο στὴ διδασκαλία της. Σὰν ἦταν παιδί, λέει ὁ Κορ Roussel, τοῦ ἑμα-

θαν ἀπ' ἔξω ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ Λουκρητίου καὶ τοῦ εἶπαν πὼς ἦταν ἔξοχο. Μόνο, ὅταν ἀργότερα, ἀκολουθώντας τις συμβουλές καὶ τῆ μεθοδο ἑνὸς μεγάλου γλωσσολόγου, κατάφερε νὰ τὸ ἀπαγγέλλῃ σὺν ἀρχαῖος Λατῖνος, κατάλαβε τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸ πάθος τοῦ στίχου τοῦ χωρίου πού ἀρχίζουσε μὲ τὸ, «Ἡ ἀγελάδα πού ἔχασε τὸ μοσχάρι της.» — Σὺν ἀπὸ ἐγὶνε δάσκαλος, εἶδε πὼς ὅταν μιλοῦσε στοὺς μαθητές του γιὰ τὴν προφορὰ τῶν Λατινικῶν καὶ τοὺς διάβαζε μερικὸς στίχους μὲ τὴν νέα προφορὰ, ἔλα τὰ κεφαλάκια σηκώνουνταν, κι ἔλα τὰ μάτια ἀνοίγαν καὶ τὸν ἀκολουθοῦσαν προσεχτικά. Βέβαια σ' αὐτὸ ἔχει νὰ κἀνῆ ἡ φυσικὴ περιέργεια τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ φιλότιμό του σὺν τοῦ διδάσκουν κάτι ἔξω ἀπὸ τὰ «τετριμμένα», ἀλλὰ ἡ κυριώτερη αἰτία πού κεντὰ τὸ ἐνδιαφέρο του εἶναι ἡ ἀσυνείδητη χαρὰ πού αἰσθάνεται ζυγώνοντας τὴν ἀλήθεια.

Φοβοῦμαι πὼς πολὺ ὦμὰ παράστημα ὅσα λέει ὁ Κορ Roussel στὴ μελέτη του. Πρέπει νὰ τὴ διαβάσῃ κανεὶς ἀλάκρη γιὰ νὰ χαρῆ τὴν ξυμπληγάδα τοῦ ὕψους του καὶ τὴν οὐσία τῶν ἐπιχειρημάτων του.

Σήμερα πού οἱ νέοι ἐπιστήμονές μας παραδέχονται ὅλοι, σὲ γενικὲς γραμμές, τὴ μεταβολὴ τῆς προφορᾶς καὶ πού κανένας του δὲν τὸ θεωρεῖ «καθῆκον πατριωτικόν» νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπρόφεραν ἀπαράλλαχτα σὺν ἡμᾶς, ἴσως κάτι μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀργότερα — φοβοῦμαι πολὺ ἀργότερα γιὰ μιὰν ἀναπαράσταση τῆς προφορᾶς τῶν ἀρχαίων μας. Κ' ἔτσι οἱ κατοπινὲς γενεές θὰ μπορέσουν νὰ γευθοῦν τὸν ἀπηγορευμένο γιὰ μᾶς καρπὸ δηλ. τὸ ρυθμὸ καὶ τὴ μουσικὴ τῶν ἀρχαίων μας ποιητῶν (1).

Δ. Π. Π.

ΤΑ ΦΙΡΜΑΝΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΡΕΜΠΕΛΙΟ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Στὰ «Παναθήγαια» τῆς 30 τοῦ περασμένου Νοέμβρη δημοσιεύτηκαν, ξεσηκωμένα ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο ἑνὸς μοναστηριοῦ τῆς Πάτμου, ἓνα Βεζυρικὸ διάταγμα ἀπὸ 20 Ἀπριλίου 1797, ἔκδομένο Ἑλληνικὰ

(1) Μ' αὐτὰ δὲν ἔννοῶ νὰ εἰσαχθῇ στὰ σχολεῖα μας ἡ «μπασταρδη» προφορὰ πού μεταχειρίζονται στὴ Δύση. Ἄκουσα σὲ Γαλλικὰ καὶ Ἀγγλικὰ σχολεῖα νὰ διαβάξεται ὁ Ὅμηρος καὶ στὴ Λόντρα πέρσι εἶδα νὰ παρασταίνου ἐρασιτέχνες, καλὰ μελετημένοι, σὺν πρωτότυπο τίς «Τραχίνες» τοῦ Σοφοκλή. Καὶ κατάλαβα τί ἔννοεῖ ὁ Κορ Roussel λέγοντας πὼς σὲ τέτοια προφορὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἓνα ρυθμὸ ἀνύπαρχο, ψεύτικο (un rythme inexistant, fa u x).

ἀπὸ τὸν τότε Βεζύρη, πού εἶταν μαζὶ καὶ ναύαρχος κ' ἓνα Βασιλικὸ φερμάνι ἀπὸ 1 Ἰουν. 1797.

Τὸ πρῶτο προστάζει νὰ διώχθουνται ἀπ' τὸ Τούρκικο κράτος οἱ Ζακυθῖνοί, Κεφαλωνίτες, Κερκυραῖοι, Χωρηθάτες καὶ Σκλαβοῦνοι, καὶ τὸ δεύτερο, οἱ ἴδιοι αὐτοὶ καὶ γενικὰ οἱ ὑπήκοοι τῆς Βενετίας, ὅσοι κατατῦγανε στὴ Ρουσσία ἢ ὑπερετόννε σὲ ρουσσικὰ καρδάβια, νὰ μὴν ἀνάγνωρίζονται γιὰ ὑπήκοοι Ρουσσοί, ἂν δὲν εἶταν γραμμένοι στὸ δεφερί τῆς Κανταελλαρίας. Κι ἔλ' αὐτὰ, γιὰτὶ, κατὰ τὸ φερμάνι, ὑπήκοοι τῆς Βενετίας στάθηκαν αἰτία τῆς ταραχῆς, πούχε γίνε στὴ Σμύρνη.

Ὁ Δ. Καλλιμαχος, πού ξεσήκωσε τὰ φερμάνια τούτα, γράφει ὅτι «δὲν γνωρίζομεν τὴν φύσιν τῆς ἐν Σμύρνη ἀνωμαλίας», πούδωκε ἀφορμὴ στὸ διωγμὸ τῶν ὑπηκόων τῆς Βενετίας. Δὲν ἔχει δίκιο, γιὰτ' εἶναι γνωστὸ τί εἶταν ἡ ταραχὴ αὐτὴ στὴ Σμύρνη. Εἶναι τὸ γνωστὸ Ρεμπελιὸ τῆς Σμύρνης στὰ 1797.

Εἶχαν πάει τότες ἐκεῖ κάποιοι σκηνοβάτες Γερμανοὶ καὶ σὲ μιὰ παράσταση αὐτοῦντων ὁ Γενίτσαρος φύλακας (γιασαξής), θέλοντας νὰ ἐμποδίσῃ ἓναν ὑπήκοο τῆς Βενετίας Ζακυθῖνὸ ἢ Κεφαλωνίτη, σκοτώθηκε ἀπ' αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους. Οἱ Γενίτσαροι ζήτησαν νὰ τοὺς παραδοθῇ ὁ φονιάς ἀπὸ τὸ προξενεῖο, κ' ἐπειδὴ δὲν τοὺς παραδόθηκε, ἀγρίεψαν καὶ τὸ κακὸ ξέσπασε, ὅπως πάντα, στὴ ράχη τῶν ρωμῶν. Ἄρχισε σφαγὴ, πού ἔστειλε στὸν Ἄδη ἴσα μὲ 1500 ἴσως καὶ παραπάνου ρωμοῦς, ἔβαλαν καὶ φωτιά, πού σάρωσε τὸ καλύτερο μέρος τῆς Σμύρνης. Ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους δὲν ἔπαθε κανεὶς, γιὰτὶ πρόφτασαν κ' ἐσώθηκαν στὰ πλοῖα, πού εἶταν ἐκεῖ ἀραγμένα.

Αὐτὰ τὰ δηγέται ἓνας Γάλλος Tricon, πού εἶταν παρὼν στὴν ταραχὴ. Ἀναφέρουν τὸ πρᾶμα καὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος καὶ ὁ Φιλήμονας καὶ ἄλλοι. Μάλιστα σώζεται καὶ ποίημα, ἀλλὰ κολοβὸ, γιὰ τὴν καταστροφὴ αὐτὴ ἑνὸς ποιητῆ Μανιάτη, τοῦ Ν. Ληφάκου, πού τῆχει ἀντιγράψῃ ὁ κ. Σ. Κουγέας καὶ ἔχει δημοσιεῦτῃ στὴ μονογραφία πού ἔγραψε γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση ὁ Ν. Κ. Χ. Κωστής, Σμυρνιὸς, στὸ «Δελτίο τῆς Ἰστ. καὶ Ἑθν. Ἑταιρ. τῆς Ἑλλάδος».

Λοιπὸν τὰ δύο φερμάνια τῆς Πάτμος διατάζουνε διωγμὸ τῶν ὑπηκόων τῆς Βενετίας, ἐπειδὴ ὑπήκοοι Βενετοὶ ἔγιναν ἀφορμὴ τῆς σφαγῆς καὶ τῆς πυρκαγιᾶς, καθὼς καὶ τῆς ἀρπαγῆς, πού ἀκολούθησε κατόπι. Δηλ. μ' αὐτὰ ἐνῆνε τὰ χέρια του τὸ ἀθῶο καὶ ἄκακο Τούρκικο κράτος καὶ γύρευε καὶ ρέστα. Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ φερμάνια τὸ ἓνα τουλάχιστο, τὸ Σουλτανικὸ, φαίνεται νὰναι δημοσιεμένο ἀπὸ τὸ σύγχρονό μας Τούρκο ἱστορικὸ Τζεβντὲτ πασα, ἴσως καὶ ἀπὸ τὸ Γερμανὸ Zinkeisen.

ETTORE MOSCHINO

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ ΚΑΙ ΙΖΟΛΔΗ (*)

(Παρουσιάζεται ο ΡΗΓΑΣ ΜΑΡΚΟΣ από τη μεγάλη θύρα. Και άμέσως ή ή Ίζόλδη, με τρόπους ύποταγής, πηγαίνει να τον προαπαντήση. Η όψη του Ρήγα είναι στο φαινόμενο γαλήνια, ξεχωρίζει όμως στο μεσόφρυδό του ένας αποφασιστικός στοχασμός. Η Βραγγιάνα μένει άσάλευτη στη θέση της.)

- P.M. Άκόμα εδώ, γλυκειά μου; Δε σε κρατεί μήτε ή δροσούλα του γυαλού σιμά της, μήτε οί φαιδρες των κυνηγιών άντάρες, μήτε οί παλαιστρες;
- ΙΖΟΛ. Ρήγα Μάρκο, έμπρός σου προσκλίνουμαι, και λύνω σου τη σπάθα.
- P.M. (έμποδιζοντάς τη.)
Μη σκύβης, όχι! Μόνος μου θα λύσω τη ζώνη, και το σίδερο θαφήσω που με βαραινει. Το δικό σου χέρι τόσο μικρό 'ναι!
(Άφήνει το σπαθι άπάνου στο τραπέζι.)
Άφησέ μας, Βραγγιάνα.
- ΒΡΑΓ. Ρήγα μου, ή προσταγή σου!
(Προσκλίνεται και φεύγει.)
- P.M. Γιατί άκόμα τόσο θλιμμένη; Ποιό κρυφό σαράκι σε τυραννει; Σ' ένα κόμπο κλεισμένη, σαν άρρωστη μιλείς, δειλά κοιτάξεις, και κουρασμένο σέρνεις το κορμί σου το λιγρό. Τί σε πικραίνει, πές μου;
- ΙΖΟΛ. Άφέντη μου, ή καρδιά σου γλυκειά πλάνη σου δίνει. Έγώ, δεν είμαι πικραμένη, μη σκύβω ταπεινή στη δύναμή σου τη δίκια.
- P.M. Και γιατί να μένης μόνη και σιγαλή, και ναποφεύγης κάθε χαρά του κόσμου; Σου έχω εγώ φερμένους άπ' τη Βρετάννη μουσικούς, κ' έμπορους άπ' τη Συριά κι άπό τη Θεσσαλία σου γέμισα τίς κάμαρες λουλουδία, κ' είναι οί κορτίνες όλες κεντημένες μ' άτίμητα πετράδια. Κι αν κοιτάξης, στανάερο καστέλλι μου είναι οί πύργοι όλανθισμένοι ως την κορφή, και μέσα στους κήπους μου μηλιές βλαστοβολούντε που φέγγουν ως τον ούρανό, σαν άσπρες αύγούλες ύμεναίων. Και δε χαίρεσαι;
- ΙΖΟΛ. Είναι χαρά μου ή σιωπή.
- P.M. Κι ως τόσο τα μεγαλεία του κόσμου τάγαποδoses! Θέλεις πλούτη καινούρια; Της Γολκόντας τον περουζέ, που είναι θαμμένος μέσα σ'ά βάθη του πελάγου; Κι άλλες άβρες

να τραγουδούν τα κάλλη σου;...Κι άκόμα σωπαίνεις! Μα τί θέλεις να σου κάμω για να γενής δική μου πιά, δική μου; ΙΖΟΛ. Δική σου μ' έχεις, δυνατέ μου ρήγα: γυναίκα σου και σκλάβα, με το νόμο το σεβαστό της Ρώμης.

- P.M. Μα σε θέλω γυναίκα μου και ρήγισσα, και νάχης και άπό κορώνα άπάνου την καρδιά μου!
- ΙΖΟΛ. Ρήγα μου, χτήμα σου είμαι κάθε λόγος δικός σου μου είναι προσταγή.
- P.M. Προσταζει κανεις την πίκρα;
- ΙΖΟΛ. Έσοδ μπορείς μονάχος!

(Μ' άνάλαφρη ειρωνεία.)

- Μ' αν προτιμάς το γέλιο, τα δειλά μου μάτια θα καθρεφτίσω μέσ' στο κήμα, με φώτα να τανάψω, και την κόμη θα πλέξω μ' άλλους φιόγκους, κι ο λαιμός μου που άπό τραγούδι στέρευσε, γιομάτος με μουσική περιφημη πιά θάνα! Κι άνίσως θέλης ναμαι παραπάνω χαρούμενη, σ'ά δυνατά σου τάτια θα πάω καθάλλα με τους νεκρομάντες νάνους, με τα σκυλιά, με τους τζουτζέδες του Παλατιού σου, κ' ή Χαρά ή ούρανια, καθώς χλαμύδα — βύσσος και πορφύρα! — στο μεθησιμένο κορμί μου θα πέση, να το περισκεπάση! Αυτό δε θέλεις;
- P.M. Γυναίκα, έσο στον πόθο μου δεν κλίνεις! Δε θέλω άλλο τραγούδι άπ' το λαιμό σου μήτε άλλα κάλλη άπ' το κορμί σου. Τόσο πανέμορφη ο Θεός σ' έχει πλασμένη, που δε χωρεί καμ' άλλη μελωδία στην άρμονία τη θεία που σε στολίζει. Μα τα όνειρά σου θέλω, την ψυχή σου άκέρια και τη θέρη που σε φλέγει στις φλέβες, και τη ζωντανή σου σκέψη! Χαμογελάς, και τ' είναι το δικό σου χαμόγελο; Είναι δολερός καθρέφτης που με σκιές θαμπώνεται μεγάλες και κρύβει τη καρδιά σου! Τέτοιο δώρο δίνεις σ' εμέ;
- ΙΖΟΛ. Σου δίνω τη ζωή μου!
- P.M. Κ' ή ζωή τ' είναι, άμα της λείπη ή φλόγα; Σε σφίγγω στην άγκάλη, και τα κάλλη νοιώθω τάγγελικά σου, τίποτ' άλλο! — Μήτε είναι παγερότερο το έόμπλι το σκαλισμένο σάνθος του μετάλλου, ή σ'άψυχο σμαράγδι μέσα! Πού είναι ή Άγάπη σε ματιά μαρμαρωμένη;
- ΙΖΟΛ. Ά! αυτό ζητείς; Να πέσω στη λαγεία;
- P.M. Ποιός σου μαθε τον άργισμένο λόγο; Άγάπη, σου είπα! Και σ' της άλλάξεις και τόνωμα, και τη σ'οχαινεσαι; Έλα! φανέρωσε τη φρίκη που σου φέρνω! Στη δύναμή μου βάρησαν τα χρόνια μακρης χειμώνας που άσπρισε την κόμη ξεράθηκε το στόμα μου άπ' το πάγος, κ' ή λαύρα του είναι χιόνι μπρος στο στόμα,

(*) Κοίταξε άριθ. 463, 464, 465, και 466.

πού είναι γλυκό κι από χρυσό κυψέλι
περίσσεια, πού τὸ μέλι ἀργοσταλάζει!
Καλὰ τὴ νοιάθω αὐτῆ σου τὴν τρομάρα!
Ὅμως γελίεσαι, ρήγισσα, γελίεσαι!
Τὸ γῆρας εἶν' ἀπάνω μου, μὰ κάτω
δὲ μ' ἔρριξε· με πήρουνε τὰ χρόνια,
μὰ δὲ μὲ λυώνουν! Ἄχ! ἐσὺ δὲν ξέρεις
τί θάμα λεβεντιάς πάντ' ἀρματώνει
τάντρώγια τὰ λαγγόνια! Μέσ' στὸ αἷμα
τοῦ ἀντρός εἶναι κλεισμένες τόσες λαύρες
καὶ Νίκες ἄλλες τόσες, πού ἂν ὁ Χρόνος
τὸν βιάζει, τίς τινάζει πρὸς τὴ Μοῖρα,
καὶ τὴν ἀλλάζει, τὴν ἀλλάζει! — Ρήγισσα,
μὴ μὲ καταφρονέσης! μὴ μοῦ δώσης
τὰ ψίχουλα τοῦ δείπνου σου, σὰ νᾶμαι
ζητιάνος καθισμένος στὸ πορτί σου!
Στέκω μπροστά σου ἀντρώπιαιστος, καὶ δίχως
τρεμουῖα. Καὶ πνοὴ φουσκώνει νέα
τὰ στήθια μου, σὰν τὸν ἀρχαῖο τὸ γέρο!
Κουτότανε μονάχος του σταυλάκι
τοῦ θερισμένου ἀγροῦ του, κ' ἡ καρδιά του
εἶτανε πικραμένη. Ὅμως ὁ Κύριος
τοῦ ἀπόστειλε τὴ νέα τὴ Μααβίτισσα,
καὶ διπλα στὸ πλευρό του αὐτὴ ἐκοιμήθη,
κ' εἶταν τὸ ρόδο πού ἀνθίσε ἀπ' τὸν κέδρο,
κ' ἐμπρὸς στὸ Χρόνο ἡ νίκη τῆς Ἀγάπης!
Ἰζόλδη, Ἰζόλδη! Αὐτὸ ζητῶ ἀπὸ σένα,
καὶ τόσο δῶσ' μου! Ὁ βάρβαρος μονάρχης
πού εἶναι γενιᾶς πολεμικῆς βλαστάρι,
θὰ δῆς πὼς σὰν καλάμι θὰ λυγίσῃ
τὴ γνώμη του, καὶ τρυφερὸς θὰ σοῦ εἶναι,
φέρνοντάς σου στὸ χέρι του πού τρέμει
τὴν παιδικὴ καρδιά του!

IZOA.

Ἔω Ρήγα Μάρκο,

γιατί νὰ τυραννίεσαι; Ἀπὸ τῆ μέρα
πού σοῦ ἤρθ' ἀπ' τὴν Ἰρλάντα, σὲ τιμοῦσα
καὶ τὸνομά σου, τὸ ρηγάτο σου, εἶχα
πάντ' ἀκριβό μου· κ' εἶναι στὴ ματιὰ μου
τὸ μέτωπό σου σεβαστὸ σὰ νᾶσουν
θεός μου! Ἀπὸ μιὰ δύστηνη γυναίκα
τί θέλεις παραπάνου; Τί μπορούσα
νὰ κάμω ἐγὼ, παρὰ νὰ στρώνω ἀπάνου
στὸ ρηγικό σου βῆμα τὴν πορφύρα;
(Ξεσπώντας ὀργισμένος.)

P.M.

Ὅχι, ὄχι, αὐτό! Στις δοῦλες σου παρὰ
τὴ δουλικὴ ἐργασία! Σὺ, στοὺς θεοὺς σου
φέρνε λιβάνι! Μὲ δίβουλα λόγια
ξεφεύγεις· μὰ τοῦ κάκου! Τὴν ψυχὴ σου
θάδραξω ἐγὼ σκουζοντας σὰ γεράκι,
θὰ ξεριζώσω ἀπ' τὰ κρυφὰ τοῦ νοῦ σου
κάθε κριματισμένη ἰδέα, καὶ ἀνίσως
μοῦ ἀντισταθῆς, νά! ἐδῶ 'ναι ἡ τιμωρία!
(Χυμίζει στὴ σπάθα του καὶ τὴ σηκώνει
ψηλὰ μὲ ἄγρια φοβέρα.)

IZOA. Νάι, χτύπα! σκίσε τὴν καρδιά μου! βρῖσε!

Μὴ σπλαχνιστῆς! μπρὸς στὸ βασιλικὸ μου
τὸ γένος, μὴ δειλιάσης! Ἐγὼ πέφτω
στὰ πόδια σου, καὶ σφάξε με! Πιὸ μέγας
θενᾶσαι ρήγας, ὅσο παραπάνου
βεριέψης, καὶ σκορπίσης στὴν πυρὰ σου

καὶ τὰ μαλλιά καὶ τὸ κορμί μου! Χτύπα,
νὰ μὲ σκοτώσης!

(Γονατίζει μπροστά του, συρμένη ἀπὸ
ἀκαταμάχητη ὀρμη πίκρας, ὀργῆς καὶ
ἀπελπισίας, προτεινοντας τὰ στήθια της.
Ὁ Ρήγας μένει τρομαγμένος κ' ἐκστα-
τικὸς μπρὸς στὸ θλιβερό της σπαραγα-
μό. Ἡ συμπόνια πλημμυρίζει πάλι τὴν
ἄστατη καρδιά του. Ἡ μεγάλη σπάθα
τοῦ κέφτει ἀπὸ τὰ χέρια.)

P.M.

Τί; τρελή 'σαι, Ἰζόλδη;

Σήκω! Δὲ θέλω αὐτό! Ἔλα! Σήκω ἀπάνου!
Συχώριο σοῦ ζητῶ· συμπάθησέ με.

Τί εἶμαι; — ἓνας κακομοῖρης πού γιὰ σένα
πονεῖ, καὶ τὸ σωστὸ δὲ βρῖσκει δρόμο
πρὸς τὴν καρδιά τῆς ἐρωμένης! Ἔλα, —
(Ἀπαλὰ-ἀπαλὰ τὴ φέρνει νὰ καθήσῃ
στὸ θρόνο της.)

ἐδῶ νὰ ξεποστᾶσης. Σ' ἔχω τόσο
κουράσει μὲ τὰ λόγια τὰ σκληρὰ μου...

Κι ἂν μοῦ χαμογελάσης, ἂν τὸ χέρι

μοῦ δώσης...

(Ἄξαφνα, μέσ' ἀπὸ τὸ καστέλλι, ἀκούε-
ται μεγάλῃ ἀντάρα μὲ γέλοια καὶ οὐρ-
λιάσματα, πού ὅσο πάει καὶ ζυγώνει
στὸν ἰσόγειο θάλαμο τῆς Ἰζόλδης. Ὁ
Ρήγας τραβιέται, μὲ ἀπορία, ἀπὸ τὸ
πλευρὸ τῆς γυναικὸς του, πηγαίνει κον-
τὰ στὸ παράθυρο, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ φωνά-
ζει δυνατὰ:)

P.M.

....Αἴ, σεῖς! ποιὸς φωνάζει μέσα

στοὺς πύργους μου; Αἴ! ποιὸς εἶναι;

(Κάνει νόημα ἔξω, καὶ ἀπὸ τὴ μεσαία
θύρα παρουσιάζεται ὁ ΔΕΝΟΑΛΗΣ.)

ΔΕΝ.

Ἀφέντη, Ρήγα,

παράξενο θάκούσης λόγο. Μπήκε
στὸ κάστρο ἓνας τρελός, καὶ μέσ' στὴ χώρα
σήκωσε ἀντάρα, πού τρέχει γυρνώντας
τὴ φοβερὴ του ράβδα!

P.M.

Καὶ ποιὸς εἶναι;

ΔΕΝ. Καυχήθηκε τοῦ δράκου γιός, τοῦ Οὐριάνου

τοῦ Μαλλωτοῦ, πὼς εἶναι· καὶ φορᾶει

τρίχινο ράσο καὶ σκουφὶ γιδίσιο.

Γουλί 'ναι τὸ κεφάλι του, καὶ ἀπάνου

σταυρὸ 'χει χαραγμένο!

P.M.

(μὲ γέλοια ἕλαρά.)

Ἄκουε, Ἰζόλδη;

IZOA. Διῶξε τον!

P.M.

Ὅχι, ἄς τὸν ἰδοῦμε!

ΔΕΝ.

Λέγει

πὼς ἦθε νᾶμτη δοῦλος σου, καὶ θέλει

νὰ φέρῃ στὸ τραπέζι σου γιὰ δῶρο

τὸ φωτεινὸ μυαλό του.

P.M.

Πές του νᾶρθῃ! —

Ρήγισσα, θὰ γελάσης.

(Ἀκούονται ἀρκετὰ κοντὰ φωνές. Οἱ
δοῦλοι κ' οἱ σκουτάροι τρέχουνε πίσω
ἀπὸ τὸν τρελό, καὶ τὸν κυνηγᾶνε, σὰ
νᾶτανε λύκος.)

Φωνές ἀπ' ἔξω.

Νά τοι! νά τοι!

Χού! χού! Χτυπάτε! Χού, χού! νά, τοῦ λύκου!
(Ὁ Δενοάλης κάνει νόημα, καί, ἅμα
τραβηχτή κι ἀνοίξη ἡ κορτίνα, μπαί-
νοννε τρέχοντας, πρώτα ὁ ΚΑΚΟΣ
ΝΕΟΣ, ὁ ΑΝΤΡΕΤΤΟΣ, ὁ ΓΟΝ-
ΤΟ-Ι-ΝΟΣ, ὕστερα ὁ ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ
μασκαρεμένοι σάν τρελός, καί ξολίσω
του ἄλλοι σκουτάροι καὶ παιδόπουλα.
Ἄπο τίς κάμαρες τῆς Ἰζόλδης προ-
βαίνει ἡ ΒΡΑΓΓΙΑΝΑ καὶ παίρνει
θέση στὸ πλευρὸ τῆς Ρήγισσας. Ὁ Τρι-
στάνος εἶναι περικυκλωμένος ἀπὸ τὸ
πλῆθος, τὸ ξαναμμένο καὶ χαρούμενο.
Εἶναι ντυμένος ὕπως τὸν ἔχει περιγρά-
ψει ὁ Δενοάλης, κ' ἔχει τὴν τσοπάνικη
ράβδα κρεμασμένη στὸ λαιμό. Τὸ χρώ-
μα του κ' ἡ θωριά του εἶναι τόσο ἄλ-
λαγμένα, πού δὲ γνωρίζεται ποιὸς εἶ-
ναι. Γυρνᾷ θαμάζοντας δλόγυρα τὸ
βλέμμα, σὰ νὰ πρῶτοβλέπη πράματα
παράξενα καὶ ἄγνωστα. Στὸ βάθος ξε-
χωρίζουν οἱ δρόμοι γεμάτοι κόσμο, κ' οἱ
πύργοι φωτολουσομένοι ἀπὸ τὸν ἥλιο.)

- P.M. Φίλε μου, καλῶς ἦρθες! Ἔμπα μέσα!
ΤΡΗΣ. (μ' ἀλλαγμένη φωνή.)
Τρανέ μου ἀφέντη, πρῶτε τῶν Ρηγιάδων,
τῶξερα γῶ, πῶς ἅμα σ' ἀγναντέψω,
θὰ λιγωθῆ ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴ γλύκα!
Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογῆ, μεγάλε Ρήγα!
(Βγάζει τὴ ράβδα ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ
τὴν ἀπιθώνει χάμου.)
- P.M. Εὐχαριστῶ, ἀδερφέ μου· μὰ γιατί ἦρθες;
τί θέλεις; τί ζητεῖς;
ΤΡΗΣ. Ζητῶ ἓνα πράμα,
πού νὰ μοῦ τάρνηθῆς, κρῖμα θὰ κάνης·
κι ἂν μοῦ τὸ δώκης, θὰ χαρῆ ἡ καρδιά σου.
- P.M. Λέγε· τί θέλεις;
ΤΡΗΣ. Τὴ Ρήγισσα Ἰζόλδη,
τὴν ὁμορφη, πού λάμπει στὸ πλευρὸ· σου!
(Κοιτάζονται οἱ ἄλλοι μ' ἀπορία καὶ ξε-
καρδιζονται στὰ γέλοια.)
- P.M. Ἄ! τὴ ρήγισσα! Κάτσε νὰ τὰ ποῦμε.
Κι ἂν σοῦ τὴ δώσω, ἐσὺ τί θὰ μοῦ δώσης;
ΤΡΗΣ. Τὴν ἀδερφή μου, τὴν ὄραία Μαυρούδω·
ἀγνή σάν τὸ νερό, κι δλόασπρη ὅλη
σάν πάχνη στὸ φαράγγι.
- P.M. Κι ἂν σοῦ δώσω
τὴ ρήγισσά μου ἐγώ, τί θὰ τὴν κάμης;
πού θὰ τὴν πᾶς;
ΤΡΗΣ. Στὰ σύννεφ' ἀποπάνου,
κοντὰ στὸν οὐρανό, σ' ἓνα παλάτι
γεράνιο καὶ χρυστάλλινο, ὅπου λάμπει
μέσ' στὰ λουλούδια ὁ ἥλιος, καὶ γλιστρώντας
οἱ ἄνεμοι παιγνιδίζουν. Δῶσέ μου τὴ!
Θὰ παίζουμε τὸ σκιάβο καὶ τὴ ρήγισσα,
θὰ τὴ φιλῶ, θὰ μὲ φιλῆ, καὶ νάνι
στὴν ἀγκαλιά της θὰ μᾶς κάνη ἡ Ἄγάπη!
(Ἡ Ἰζόλδη κάνει ἓνα κίνημα θυμοῦ.)
- P.M. Στὰ λόγια εἶσαι τεχνίτης. Ὅμως ποῦθε
μιὰ τέτοια ἐλπίδα σοῦρθε, πῶς θὰ κλῆνη

μὲ τὸν τρελόν, ἡ ρήγισσα ἡ ξυνθή μου,
τὸν κουρεμένο σταυρωτά, καὶ τόσο
κακόμορφο στὴν ὄψη;

- ΤΡΗΣ. Ἀφέντη, μ' ὄλο
τὸ δίκιο μου· γιατί πολὺ γιὰ διαύτη
πολέμησα καὶ ὑπόφερα· ἡ καρδιά μου
τρελάθηκε γιὰ διαύτη!
- P.M. Καὶ ποιὸς εἶσαι
οὐ; Ποιὸ ἔναι τὸνομά σου;
ΤΡΗΣ. (Ἐνῶ οἱ ἄλλοι προσέχουνε περιγελώντας,
νάκούσουνε τί θὰ πῆ.)
Τὸνομά μου
εἶναι Στανότρις· μ' ἂν τὸ «τρι» χωρίσης
καὶ τὸ βάλῃς μπροστά, θάναι Τριστάνος...
ΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ (Ἐσπώνοντας στὰ γέλοια.)
Ὁχ, ὦ! Τριστάνος!
- ΤΡΗΣ. (μὲ τόνο προσταγῆς.)

- Αἶ, σωπάστε, δοῦλοι!
Ναί, ναί! Τριστάνος ἡ σωστή μου κλήση,
πού μ' ἔβγαλε ἡ μητέρα μου, ἡ ὄραία
καὶ ἄμοιρη Ἡλιαβέλλα, γιὰ σημάδι
τοῦ πόνου τοῦ τριστέναχτου, σάν ἦρθα
στὸν κόσμο ἐγώ, γιὰ νὰ πεθάνη ἐκείνη!
Δὲ μὲ γνωρίζεις, ρήγισσα ξυνθή μου;
ΙΖΟΛ. Φύγε! τὰ χωρατὰ σου μὲ πειράζουν!
Διῶξ' τονε, Ρήγα Μάρκο!
- P.M. Καταδέξου,
καλή μου Ἰζόλδη, νὰ τοῦ συμπαθήσης,
νὰ δοῦμε τί θὰ πῆ. — Τρελέ, ἡ Στανότρις
θάσαι, ἡ Τριστάνος· ὁ καθένας ἔχει
κ' ἓνα ὄνομα, θαρρῶ, μονάχα.
- ΤΡΗΣ. Κ' ἔχει
καθένας καὶ τὴ μοῖρα του. Σὲ λένε
Μάρκο, γιατί γεννήθηκες στὸ ἔμπα
τοῦ τρίτου μήνα, ἀνάμεσα στὰ χιόνια
καὶ τάνθη, μὲ τὸ ζῶδιο τοῦ Μάρτη·
γι' αὐτὸ σαι, μὲ τὴ μάγκη σὴ μορφὴ σου,
μαρτυρευτὴς καὶ θῦμα ἐσὺ, καὶ μπαίγνιο,
ρήγας μαζί καὶ μάρτυρας, — ὁ Μάρκος!

(Ἀπολυνθεῖ)

Μεταφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

Στὴ νιογέννητη κοινωνία μας ὑπάρχουνε τότες διὰ
πρόσωπα, ὁ μισοπολιτισμένοι κι ὁ ἀπολίτιστος, ὁ μισοσέ-
παστος κι ὁ βάρβαρος, πού περᾶται γυμνός. Ἴσως ὁ βάρ-
βαρος καλῆτερος, γιατί ἔχεις ἐλπίδα καὶ νὰ βάλῃ ρούχα,
θὰ βάλῃ μάλιστα ἐκείνα πού θὰ τοῦ διαλέξης, ἐνῶ μὲ τὸν
ἄλλοτε δὲν ἔχεις, ἀφοῦ φορεῖ τὰ δικά του καὶ ἔχεις πῶς
δὲ θάλλῃ. ΨΥΧΑΡΗΣ

Βῆκε τὸ ΚΗΙΝΟΥΡΓΙΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ
ΣΤΟΝ ΙΣΚΙΟ ΤΟΥ ΠΛΑΤΑΝΟΥ
(15 ΔΗΓΗΜΑΤΑ)

Καὶ πουλιέται 5 δρ. στὰ Γραφεῖα μας.

(Γιὰ τοὺς συνδρομητάδες τοῦ «Νουμά» δρ. 3. Στὸ ἐξω-
τερικό, μαζί μὲ τὰ ταχυδρ., δρ. 3,50).

ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΗ

ΤΟ ΦΥΤΟ

Τὸ φυτὸ ποὺ ἐστόλιζε τὴ γλάστρα κι ὁμόρφαινε τὸ παραθύρι, ἓνα γερᾶνι φουντωμένο, ποὺ ἀπλωνε χλωρὲς παλάμες καὶ βαστοῦσαν μὲ καμάρι τὸν κατακόκκινον ἀνθό, σὰν πανηγυριοῦ λαμπάδα, τὸ εἶδα ἓνα πρωὶ ξερῶ, μαῦρο, καμένο ἀπὸ τ' ἀγιάζι.

Αὐτὸ ποὺ εἶχε φάει μπόρες, τόσες χειμωνιάτικες ἡμέρες, δίχως νὰ μαραθῆ, ὅπως τ' ἄλλα τὰ φυτὰ, δίχως νὰ χάσῃ ἓνα φύλλο ἀπ' τὴ στολή του, μὴν ἀπιστῆ νυχτερινὴ ἀστροφεγγιὰ κατέβη καὶ τὸ σκότωσε κρυφά, λὲς ἀπὸ ζήλεια. Γιατὶ μόνο αὐτὸ ἀνθούσε μὲς στὴν ξερατῖλα τοῦ χειμῶνα.

Κι ὅ,τι δὲν μπορεῖ ὁ γέρος ὁ φονιάς νὰ καταφέρῃ τὴν ἡμέρα, τὸ κάνει ἡ νύχτα του, ἡ φόνισσα, στὰ ἔμορφα κι ἀδύνατα τὰ πλάσματα.

Ἔτσι καὶ στὴν κόρη τοῦ χωριοῦ, ποὺ εἶδα πῶς τὴ βρήκανε τὸ ἴδιο πρωὶ κοκκαλισμένη ἀπὸ τὸ κρύο, στὸν κάμπο, ποὺ βρέθηκε γυρνώντας ἀπὸ τὸ βουνό.

Ποιά ὑπεροχὴ ἔχει τάχατες ὁ ἄθρωπος; Τὴν ἴδια ψυχὴ ἔχουμε μὲ μᾶς καὶ τ' ἄλλα πλάσματα, τ' ἀλλόφυλα, ποὺ δὲν τὰ νιώθουμε· σάρκες ἔχουμε κι αὐτὰ ποὺ κοκκαλιάζουνε, αἷμα ποὺ ἀνθίζει κι αἷμα ποὺ παγώνει.

Ἡ ζωὴ, ποὺ εἶναι μιά, σὰ μάννα ποὺ ἀγαπάει τὸ ἴδιο ὅλα τὰ πιδιά της κι ὅλα τὰ καταλαβαίνει, τί λένε καὶ τί θέλουμε, αὐτὴ δὲν κάνει καμμιά διάκριση. Ἔτσι δίνει στὸ φυτὸ τὴν πρασινάδα καὶ τὴν ἀνθιση, ὅπως στὸ κορίτσι τὴ ροδοκόκκινη ὁμορφιά.

Μὰ ἔτσι καὶ ἡ μοῖρα ποὺ εἶναι κι αὐτὴ μιά, πᾶει ἀπὸ πίσω ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ κλαίει τὸ φυτό καὶ παγώνει τὸ κορίτσι.



Ο ΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ

Κλέφτικο γεννήθηκε κάθε πλάσμα ἀπὸ τὸν ἄ-
θρωπο, ποὺ ληστεύει τὸ διαβάτη, κι ἀπὸ τὸ θερὸ
ποὺ παραμονεύει τὸ ἀγρίμι, κι ἀπὸ τὸ δέντρο, ποὺ
ρουφάει ἀπ' τὰ ψαχνὰ τῆς γῆς τὸ νερὸ ποὺ πίνει,
ὡς τὸ σπουργίτη ποὺ τοιμπαεὶ τὸ σπόρο καὶ πεταεὶ.

Ὅτε δουλειὰ ξέρει αὐτός, οὔτε τιμότητα, οὔτε νόμο. Ξέρει μόνο νὰ κλέφτη καὶ νὰ φεύγῃ, κλέφτοντας νὰ ζῇ. Καὶ ἡ ἐλευθερίά του εἶναι ἡ πιδ νόμμη κ' ἡ πιδ μεγάλη ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα πλάσματα, ποὺ δὲν ἔχουμε φτερά· ἀκόμα κι ἀπ' τὸ χόρτο, ποὺ

φυτρώνει ἀπάνου στὴν πιδ ψηλὴ κορφὴ τοῦ πιδ ἀ-
πάτητου βουνοῦ.

Τί εἶναι ἡ ἐλευθερία ἡ δική μου μπροστὰ στὴν ἐλευθερία τοῦ σπουργίτη; Ἐγὼ γιὰ νὰ ζήσω πρέπει νὰ δουλέψω καὶ γιὰ νὰ δουλέψω πρέπει νὰ μὴν ἔχω ἐλευθερία. Δουλειὰ κ' ἐλευθερία εἶναι ἑὺ ἐ-
νάντια.

Καὶ ποιὸς ἄθρωπος μπορεῖ νὰ πῆ πῶς εἶν' ἐ-
λεύτερος; Ὁ βασιλιάς; Ὁ κατομμυριοῦχος; ὁ σο-
φός; Κανένας· ὅλοι εἶναι δούλοι ἀλλουῶν. Κανέ-
νας δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ δίχως τὸν ἄλλο. Ὁ ἄλλος
θὰ τοῦ δώσῃ τὴ δουλειὰ, τὰ λεφτά, τὴ λίγη λευτε-
ριά ποῦχει. Αὐτός ὁ ἄλλος, γιὰ ἓνα βασιλιά εἶν' ὁ
λαός, γιὰ ἓναν ὑπάλληλο ὁ ἀνώτερος, γιὰ ἓνα δούλο
ὁ ἀφέντης.

Ὁ σπουργίτης δὲν ἔχει κανένα ἀπὸ πάνου του·
ἔχει τὴ γῆ γιὰ νὰ τὴν κλέβῃ καὶ τὸν οὐρανὸ γιὰ
νὰ γλυτώνῃ. Ὅλα τ' ἄλλα πλάσματα δουλεύουνε
γι' αὐτόν· αὐτὸς γιὰ κανένα. Αὐτὸς εἶναι τὸ πουλί,
ἡ ἐλευθερία. Αὐτὸς εἶν' ὁ Πρωτοκλέφτης ὁ Σπουρ-
γίτης.



Η ΨΕΥΤΙΑ

Τὰ γιούλια εἶν' ἀπάνου στὸν ἀνθό τους, ἄφθο-
να, χυμένα καταγῆς, σ' ὅλα τ' ἀνθοπάζαρα, γεμί-
ζουν τὰ πανέρια, πιάνουν τὰ τραπέζια, χαρίζονται
ἀπὸ τὸ ἓνα χέρι σ' ἄλλο, γιούλια βλέπεις, γιούλια
μυρίζεις, σ' ὅλα τριγύρω: δρόμο, παραθύρι, βάζο,
κουμπότρυπα, γιούλι γαλαζώνει, γιούλι εὐωδιάζει, ἡ
πλάση τὰ χύνει ἀλύπητα στὸν κόσμο, τὰ εὐγενικά
λουλούδια, τ' ἀγαπητά, τ' ἀληθινά, καὶ ἡ γυναίκα
ποὺ πέρασ' ἀπὸ μπρός μου εἶχε ἀπάνου της ψεύτι-
κα, στραπατσarisμένα, περσινά.

Δὲν εἶχε μιὰ δεκάρα γιὰ νὰ στολιστῇ μ' ἀλη-
θινά; Μὰ τὰ βελούδα, τὰ γουναρικά, τὰ φτερά ὁποῦ
φοροῦσε εἶχανε μιὰ περιουσία ἐλάκαιρη.

Εἶχε γούστο; Μὰ τὰ πανένια γιούλια μπορεῖ
νὰχουμε ποτὲ τὸ χρώμα, τὴ δροσά, τὴν ὁμορφιά
ποῦχουν τὰ φυσικά;

Εἶτανε λοιπὸν τρελλή; Μὰ δὲ φαινότανε καθό-
λου. Οὔτε κουρέλια φόραγε, οὔτε γέλαγε, οὔτε φώ-
ναζε. Τ' εἶτανε λοιπὸν;

Εἶτανε ... **γυναίκα**.

Καὶ σὰ γυναίκα ποὺ εἶτανε ἤθελε τὸ φέμα.

Γι' αὐτὴν τὸ φέμα εἶναι πιδ ἔμορφο καὶ πιδ ἀ-
γαπητὸ ἀπ' τὴν ἀλήθεια. Δίχως τὸ φέμα, ἡ ζωὴ
εἶναι γιὰ τὴ γυναίκα δίχως χάρη, κι ὁ κόσμος δί-
χως ὁμορφιά. Τὸ φέμα τὴ στολίζει, αὐτὸ τῆς δίνει

τὴ δύναμη νὰ τραβάη, τ' ἔπλο νὰ ξεπλανεύη, τὸ μέσο γιὰ νὰ σώζεται.

Τὸ ψέμα εἶναι οὐσία μέσ τοῦ αἵματος, ὅπως ἡ τέχνη μέσα στοῦ αἵματος τοῦ τεχνίτη.

Γι' αὐτὸ θέλει πιδ καλὰ γιὰ στόλισμα τὸ ψεύτικο μπουκέτο ἀπὸ τ' ἀληθινό.

Ε. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

ΣΤΟ ΠΑΤΑΡΙ

Τονὲ βρῆκα πρωί, στὶς ἐνάμιση τῆ Δευτέρα, στὴν Ἄγορὰ τῆ Νέα.

— Πάμε νὰ τσιμπήσουμε κατὶ ;

— Πάμε, Σπύρο !

Καὶ πήγαμε σ' ἓνα χασάπικο καὶ πήραμε μερικὰ παιδάκια καὶ τρία τέσσερα νεφράκια. Καὶ πήγαμε καὶ τὰ δώσαμε σ' ἓνα μαγέρικο νὰ μᾶς τὰ ψήσουνε. Καὶ ὕστερ' ἀπὸ κᾶνα τέταρτο πήραμε καὶ τὸ Μίμη τὸν Τσολάκο, τὸ χαρτοπώλη, καὶ ἀνεβήκαμε πάνου στοῦ πατὰρι τοῦ μαγεριοῦ καὶ ἀρχινήσαμε νὰ τρώμε καὶ νὰ κουτσοπίνουμε.

Ὁ Ματσούκας στὶς δόξες του. Καλὴ παρέα, καλὸς μεζές, ἄλλο πούδεν ἤθελε. Καὶ μᾶς ἀνοίγε τὴν καρδιά του. Καὶ μᾶς ἔδειχνε τὴν ἀγνή καρδιά του, τὴν Ἑλληνικώτατη.

— Μὲ θέλουνε βουλευτὴ !... Μὰ δὲ βαριέσαι ! Νὰ μοῦ δώσουνε σήμερα ἓνα ἄσπρο καὶ νὰ μὲ θάψουν αὐριο κάτου ἀπὸ σωρὸ ἀπαιτησες !...

— Γειά σου, Σπύρο ! Ἔτσι σὲ θέλω... Πάντα ἀγνός, μὰ κ' ἔξυπνος !...

— Ὦχι, ἀδερφέ ! Ἐγὼ τραγουδιστὴς εἶμαι... Ποιητὴς ; Μπᾶ ! Δὲ βαριέσαι !... Τραγουδιστὴ, μοναχά. Μὰ καὶ Ρωμιός ! Ἴσαμε τὸ μεδούλι Ρωμιός !... Ὁ «Νουμάς» μὲ χτύπησε κάποτε, μὲ πειραξε πικρά. Καὶ γιὰ νὰ μὲ χτυπήσει θὰ πεῖ πὼς ἔφταιξα....

— Μπορεῖ καὶ καμιὰ παρεξήγηση....

— Ἄ, μπᾶ ! Θάφταιξα γιὰ νὰ μὲ χτυπήσει ...

Ἄκου με πού σ' τὸ λέω !...

Καὶ δὸς του κουβέντες καὶ τσουγκρίσματα τῶν ποτηριῶνε. Ὁ Τσολάκος λιμπίστηκε πορτοκάλι καὶ στείλαμε τὸ παιδί τοῦ ταβερνιάρη νὰ μᾶς πάρει δύο τρία.

Μᾶς τᾶφερε τὰ πορτοκάλια, μὰ ἦρθε μαζί του κ' ἓνας ἄθροπος τῆς ἀγορᾶς, ἓνας μεσόκοπος, ἴσα-με σαριπέντε πενήντα χρονῶνε.

Ἐβγαλε τὸ σκουφο του.

— Κύρ Σπύρο, ἔμαθα ἀπὸ τὸ παιδί ποῦρθε νὰ

πάρει πορτοκάλια στοῦ μαγαζὶ μου, πὼς εἶσαι δᾶ πέρα κ' ἦρθε νὰ σοῦ φιλήσω τὸ χέρι....

Κ' ἔσκυψε καὶ τοῦ τὸ φίλησε.

— Κάτσε, ἀδερφέ... Πάρε καὶ τὸ ποτήρι σου....

— Εἶμαι μανάβης, Νικόλας Μπούκης ἴδνομιά μου, ἀπὸ τὴν Ἰδρα, καὶ εἶμαι φίλος τοῦ μακαριότη τοῦ Ἀλέκου τοῦ Παπαδιαμάντη. Μιὰ φορὰ πούδυστοχοῦσε ὁ μακαριότης τονὲ σύντρεξα... Πήγα πάνου στὴ Δεξαμενὴ καὶ τονὲ βρῆκα... Μὰ καὶ τοῦ λόγου σου... Τὸ φωνάζω κάθε μέρα... Ὁπου βρεθῶ τὸ φωνάζω... Τρεῖς ἀθρόπους ἔστειλε ὁ Θεὸς στὴ Ρωμιουσὴν σήμερα. Τὸν Ἰωακείμ τὸν Πατριάρχη, τὸ Βενιζέλο καὶ σένανε... Νὰ μᾶς ζήσετε κ' οἱ τρεῖς γιὰ νὰ μᾶς δοξάσετε τὸ ἔθνος μας...

Τᾶλεγε μὲ τόση εὐκρίνεια, μὲ τόση ἀγάπη τὰ λόγια του πού, δὲ σᾶς τὸ κρύβω, τὰ μάτια μου νοτιστήκανε. Καὶ τοῦ Τσολάκου τὸ ἴδιο. Ὁ Ματσούκας πιά, τί τὰ θέλετε ! Ἐκανε νὰ μιλήσει, μὰ τὰ λόγια του μὲ τὸ σιγκέλι τᾶβγαξε ἀπὸ τὸ στόμα του.

Καὶ τοῦ εἶπα :

— Νῦν ἐδοξάσθης, Σπύρο, ἐδῶ, σὲ τοῦτο τὸ πατὰρι. Ὁχι στοῦ Παλάτι, πού σὲ καλοδέχτηκε ὁ Βασιλιάς, ὄχι στὰ σαλόνια πού σὲ χεροκροτήσανε, μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ ἔγινες ἀθροπος τῆς μόδας, ὄχι παντοῦ δπου γύρισες καὶ σὲ ἀγκαλιάσανε καὶ σὲ φιλήσανε καὶ σοῦ ἀνοῖξανε τὰ πουγγιά τους, ἴσως γιὰ ν' ἀκουστοῦνε καὶ αὐτοὶ κοντὰ σὲ σένανε. Σὲ τοῦτο δᾶ τὸ πατὰρι, τούτη τὴ στιγμή τὴν ἰερὴ, ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ τὸν ἄθροπο τοῦ λαοῦ, τὸν ἐργάτη, πού ἀφίνει τὸ μαγαζὶ του καὶ τὴ δουλιὰ του κ' ἔρχεται νὰ σοῦ φιλήσει τὸ χέρι, μαθαίνω, πείθουμαι πιά, πὼς εἶσαι ἀγνός καὶ εὐκρινής, πὼς εἶσαι μιὰ ἀδολὴ καρδιά, μιὰ ψυχὴ παρθενική, μιὰ ἰδέα σαρκωμένη σ' ἓνα λεβέντικο κορμί — καὶ πίνω στὴν ὑγεία σου ! Νὰ μᾶς ζήσεις, Σπύρο !

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΔΑ — «Ὅσοι ζωντανοὶ» δρ. 2 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 2,25).

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ (Judas Errant) «Ἀγκάθεια καὶ τρεθόλοι» δρ. 1 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, φρ. 125).

OSCAR WILDE — «DE PROFUNDIS» μετάφρ. Ἄλεξ. Μαρπουτζόγλου δρ. 2 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 2,25).

VERNON LEE — «Ἡ Ἀριάδνη στὴ Μάντουα», δρᾶμα σὲ πέντε πράξεις (μετάφραση Στέφ. Πάργα) δρ. 1 (γιὰ τὸ ἐξωτερ. φρ. 1,25).

ΑΥΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ «Ἡ μουσικὴ διὰ τῶν αἰώνων» λεφ. 50.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη άρ. 10. Για τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50.—Για τις ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τριμήνες συνδρομές (ὁ δὲ τὴν τριμηνία).—Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἂ δὲν προπληρώσει τὴν συνδρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο. — Τὰ περασμένα φύλλα πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίосκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες σ' ὅλα τὰ πρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

Ἡ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Αὐτὲς τὶς μέρες ἔπεσαν στὰ χέρια μου τὰ «Γράμματα» τῆς Ἀλεξάνδρειας τεύχ. 9—10 τοῦ 1911. ἀνάμεσα στὸ πλούσιο περιεχόμενο, ἔνα ἄρθρο τοῦ κ. Στ. Ραμᾶ μετὴν ἐπιγραφή «Στὸ κατώφλι Μεσαιῶνα» μοῦ κίνησε τὴν προσοχὴν μὰ καὶ τὴν ὄρεξιν νὰ προσπαθῶ ὅσο μπορῶ νὰ ξεδιαλύνω στὸ συγγραφεῖα μερικὲς ἰδέες ποὺ φοβᾶμαι πὼς εἶναι λίγο συγχυσμένες. Ἡ ἰδεολογία ποὺ ἀντιπροσωπεύεται στὸ ἄρθρο αὐτὸ βρῖσκει, νομίζω, τὸν κατάλληλο χαρακτηρισμὸ τῆς στὸ ἄρθρο μου «Φιλελεύτεροι» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸν ἀριθ. 460 τοῦ «Νουμᾶ», ὅπου μοῦ εἶχε δοθεῖ ἀφορμὴ νὰ μιλήσω γιὰ μερικὲς περιέργες δημοικιστοσυντηρητικὲς ἢ καθαρουσσιανοφιλελεύτερες τάσεις, τάσεις ποὺ εἶναι δυνατόν μόνον ἀπὸ ἔλλειψιν τῆς κοινωνικῆς μόρφωσης, ἀπὸ ἀδυναμία γιὰ παρατήρηση μετὸν κοινωνικὸ φάκλ καὶ ποὺ γι' αὐτὸ στὸν κοινωνικᾶ μορφωμένο κάνουν τὴν ἐντύπωση τεράτων μετὸν ἀλληλοσυγκρουόμενα κεφάλια. Πὼς τὸ κατορθώνουν νὰ συβιβάζουν τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τῶν δυὸ αὐτῶν κεφαλιῶν οἱ ὄπαδοὶ τῶν τέτοιων ἰδεολογιῶν μοῦ εἶναι ἀκόμα πρόβλημα· πιστεύω πὼς ἔχουν ὥρες ἐργασίας διάφορες γιὰ τὸ καθένα κ' ἔτσι τὶς πράξεις τους τὶς διέπει δυὸ εἰδῶν ἰδεολογία, ἀναλόγως δηλ. τοῦ κεφαλιοῦ ποῦ ἔτυχε τὴν ὥρα ἐκείνη νὰ εἶναι ξυπνητό. Πιστεύω μόνον, πὼς οἱ βάρδιες συναλλάσσονται μετὸν φοβερὴ ταχύ-

τητα, γιὰτὶ μόλις διαβάσει κανένας τὶς ἔξι σελίδες ποῦ πιάνει τὸ ἄρθρο ποῦ ἀνέφερα στὴν ἀρχὴ ἢ ἀντιληφθεὶ πολλὰς φορὲς πὼς τὸ διάστημα ποῦ γράφτανε εἶχαν πάρει σειρά, ἀπὸ δυὸ τουλάχιστον φορὲς τὸ καθένα, καὶ τὰ δυὸ κεφάλια!



Κοιτάζοντας κανεὶς προσεχτικᾶ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909, βρῖσκειται ἐμολογουμένως μπροστὰ σ' ἓνα πολὺ περίεργον φαινόμενο. Μέσα σὲ κράτος κοινοβουλευτικόν, ποῦ ὅλες οἱ ἐξουσίες πηγάζουν ἀπ' τὸ λαὸ καὶ ποῦ ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τῆς ἀμεσης, μυστικῆς καὶ ἴσης ψήφοφορίας, ἐπανάστασις εἶναι δυνατὴ μόνον ἀπὸ μέρος τῆς μειονοψηφίας, ποῦ μὴ μπορώντας νὰ ἐπιβληθεῖ μετὰ τὸ νόμιμον μέσα βρῖσκειται στὴν ἀνάγκη νὰ ἐπαναστατήσῃ—ἢ τὸ πολὺ μπορεῖ νὰ γίνῃ μετὸ σκοπὸν ν' ἀλλάξῃ ἢ βασιλικὴ (αὐτὸ σὲ μᾶς, ἀλλοῦ ἢ συνταγματικῆς μοναρχίας) σὲ ἀστικὴ δημοκρατία. Σὲ μᾶς δὲν ἔγινε οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο· ἐπαναστάτησε ὅλος ὁ κόσμος ἐναντία στὸν ἑαυτὸ του, γιὰτὶ κ' ἡ ἐπανάστασις ἀφορμὴν εἶχε γεγονότα ποῦ ἔλη τὴν εὐθύνην τους εἶχε ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα ὁ λαός. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ἐπανάστασις οὔτε πέτυχε οὔτε εἶτον δυνατόν νὰ πετύχει· γι' αὐτὸ παρουσιάστηκε χωρὶς κανένα πρόγραμμα, χωρὶς νὰ μᾶς πείτῃ ὀρισμένο ζήτημα, μόνον θέλησε νὰ χαλάσῃ τὸ παλιόν. Πὼς μπορούσε νὰ ἔχει πρόγραμμα ἐπανάστασις ποῦ γινόταν ἀπ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ στοιχεία, ἀπ' ὅλες τὶς κοινωνικὰς τάξεις; Πὼς μπορούσε νᾶχει πρόγραμμα ἐπανάστασις τοῦ λαοῦ ἐναντία στὸν ἑαυτὸ του; Ἐνας τέτοιος λαός δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ ἐπαναστατήσῃ, μὰ μπορούσε νὰ προκαλέσῃ ἐκλογὰς (ἂν θέλετε γι' αὐτὸ μπορούσε νὰ κάνει κανένα κίνημα) καὶ μετὴν ψήφου του νὰ δείξῃ τὴ μεταβολὴν ποῦ ἔγινε—ἂν ἔγινε—στὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸ δρόμον ποῦ θὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσῃ ἢ ἀντιπροσωπεῖα του. Στὸ λαὸ μᾶς ἔμωξ δὲν εἶχε γίνῃ καμμιὰ μεταβολὴ—εἶταν ὁ ἴδιος, μετὶς ἴδιες πρόληψεις, μετὶς ἴδιες ἀντίληψεις, μετὴν ἴδιαν μόρφωσιν, ποῦ δὲν εἶχε κἂν τὴ συνάτησιν πὼς αὐτὸς εἶταν ὁ αἴτιος, πὼς στὸν ἑαυτὸ του ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τὴ ρίζαν τοῦ κακοῦ, μόνον ἔρριχνε στὰ ὀρισμένα πολιτικὰ κόμματα τὸ βάρος καὶ μὴ θέλοντας ν' ἀφήσῃ τὴ μοιρολατρεία του ζητοῦσε τὸν ἀνθρωπο ποῦ νὰ τὸν κυβερνήσῃ! Μὰ μὴ νομίζει κανεὶς πὼς μ' αὐτὸ ζητοῦσε διχτάτορα, πὼς ζητοῦσε ἀνθρωπο ποῦ νὰ κάνει δ.π. θέλει, γιὰτὶ ὁ ἴδιος δὲν μπορούσε ν' αὐτοδιοικηθεῖ· ὁ ἀνθρωπος ποῦ ζητοῦσε, αὐτὸς ἔπρεπε νὰ σεβαστεῖ ὅλες τὶς πρόληψεις καὶ τὶς ἀδυναμίας τοῦ λαοῦ, αὐτὸς ἔπρεπε νὰ εἶναι σκλάβος του

— μα με τέτοια μαγική δύναμη πού, ακολουθώντας τις ΐδιες μέθοδες, να φέρει στον τόπο μας τον χρυσόν αιώνα. Τέτοιος άνθρωπος όμως ούτε βρέθηκε, ούτε μπορούσε να βρεθεί — κ' έτσι καταλαβαίνουμε δλότελα όλα τὰ γεγονότα απ' την επανάσταση ως τὰ σήμερα και ως τὸ προσεχέστερο μέλλον.

Γράφηκε και πιστεύτηκε πὸς ἡ επανάσταση έγινε για νὰ λυτρωθεῖ ὁ λαὸς απ' τὰ προσωπικά κόμματα· μα τὸ ὅτι πιστεύτηκε αὐτό, ὀφείλεται σὲ αὐταπάτη. Ὁ λαὸς πού θὰ επαναστατοῦσε ἐνάντια σὰ προσωπικά κόμματα, ὁ λαὸς πού θὰ ζητοῦσε κόμματα ἀρχῶν ἔπρεπε νὰ δώσει ὁ ἴδιος τις ἀρχές αὐτὲς και για νὰ τὸ κάνει αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ἔχει ἀποκτήσει τὸ συναίσθημα τῆς τάξης του (Klassenbewusstsein), ἔπρεπε νὰ ἔχει διαιρεθεῖ σὲ τάξεις, ἔπρεπε νὰ ἔχει νοιώσει τὸ τί ζητάει ἡ καθενιά απ' τις τάξεις αὐτὲς. Μὰ, σὺν ἔλειπαν όλα αὐτά, ἡ επανάσταση χτύπησε ὀρισμένα πρόσωπα, πρόσωπα πού σὺν πέρασε ἡ πρώτη μπόρα ἀρχίζει μέρα με τὴ μέρα ν' ἀγκαλιάζει ὁ λαὸς και νὰ βρίσκει πὸς εἶχε ἄδικο νὰ μὴν τὰ θέλει! Ἔτσι, φωτίζοντας απ' ὄλες τις μεριὲς τὴν επανάσταση τοῦ 1909, βρίσκουμε πὸς εἶταν ἕνα ἀχαραχτήριο και ἀδικαιολόγητο κίνημα, πὸς δὲν εἶξερε τί ζητοῦσε — και όλα αὐτά για τὸν ἀπλούστατο λόγο πὸς οἱ επαναστάτες δὲν εἶχαν τὴν ἀπαιτούμενη πολιτικὴ μόρφωση. Μὰ ἡ ἔλλειψη αὐτῆ, ἡ ἀναξιοσύνη αὐτῆ δὲν εἶναι κάτι ἀγιάτρευτο· ἡ ἀναξιοσύνη αὐτῆ δὲ συνίσταται στὸ χάσμα πού πραγματικά ὑπάρχει ἀνάμεσα στον πολιτισμὸ και τὸ πολίτευμά μας. Πιστεύω βέβαια κ' ἐγὼ, πὸς τὸ 1844; μα οὔτε και σήμερα δὲν ἔπρεπε νὰ δοθεῖ στὸ λαὸ τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, ἀκόμα λιγώτερο τῆς ἴσης ψήφου και ὁ λόγος εἶναι πὸς τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἐντείνει τὴν τεμπελιά του για πολιτικὴ μόρφωση και χωρισμὸ και σχηματισμὸ τάξεων. Ἄν ἐπρόκειτο νὰ ζητήσῃ ἕνας λαὸς τὸ ἐκλογικὸ δικαίωμα, πού δὲν εἶχε, τότε θὰ εἶχε ἴσως νοιωμένη τὴν ἀνάγκη του και τότε μόλις τῶπαιρνε θὰ ἔξερε νὰ τὸ χρησιμοποιήσει. Μὰ πάλι δὲν πρέπει νὰ τὸ πάρουμε και γι' ἀξίωμα αὐτό, πὸς πάντα ἕνας λαὸς ζητάει τὸ ἐκλογικὸ δικαίωμα, πὸς πάντα αἰσθάνεται τὴν ἔλλειψή του σ' αὐτὸ συντείνει πάντα ἡ διαγωγή τῶν κυβερνητῶν του, διαγωγή πού ἂν δὲν εἶναι δλότελα ἐκμεταλλευτικὴ μπορεί νὰ ἐνισχύσει τὴ μοιρολατρεία και μὴ μ' αὐτὸ νὰ κάνει τὸν πολιτικὸ ἀνελεύτερο λαὸ νὰ ἡσυχάζει. Θὰ εἶχαμε λοιπὸν περισσότερες *πιθανότητες μόνο*, για τὸ ὅτι θὰ ζητοῦσε τὴν πολιτικὴ του ἐλευθερία ὁ λαὸς (και τοῦτο γιατὶ συνήθως ὁ κυβερνήτης σὲ παράμοιες περιστάσεις δὲν μπορεί ν' ἀνισταθεῖ στον πειρασμὸ τῆς ἐκμετάλλεψης τῶν κυβερνουμένων) — μα δὲ θὰ ἀπο-

δώσουμε όλα τὰ κακὰ σὴν παράκαιρη ἀπονομὴ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Καὶ πρὸ πάντων δὲν εἶν' αὐτὸ λόγος νὰ πιστεύουμε πὸς τάχα παρὰβιάζονται οἱ θεομοὶ απ' τὸν ἀνάξιο λαὸ· γιατὶ δὲν κατορθώνω νὰ ἰδῶ πού συνίσταται τὸ κουρέλιασμα τοῦ Συντάγματος ἀπὸ μέρος τοῦ λαοῦ. Ἐνα πρῶμα ἔκανε ὁ λαὸς — πὸς πῆγαινε χωρὶς πρόγραμμα ἐσωτερικῆς πολιτικῆς κ' ἐνῶ ἔπρεπε αὐτὲς πού εἶχε τὴν πλειονοψηφία νὰ τῆς δώσει τὴν κατεύθυνση, δὲν ἔκανε τὴν κατάλληλη χρῆση τῆς ἐλευθερίας του και ἀφησε νὰ εἶναι αὐτὸς τὸ ἀντικείμενο μόνο τῆς νομοθεσίας καθ' ὄλου και ἰδίως τῆς φορολογικῆς. Ὡστε μόνον ἡ μεγάλη μάζα τοῦ λαοῦ και ἔτσι τὴ συμπονοῦν ἔπρεπε νὰ παραπονοῦνται για ὅτι έγινε ὡς τὰ τώρα και μόνο αὐτοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ βγαίνουν με τὴ νέα ἰδεολογία. Γιατὶ, ἡ νέα τάχα ἰδεολογία, πού μὰς φέρνει ὁ κ. Ραμὰς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἴδια ἡ παλιὰ ἐηλ. «μὰ ροπή σὴν ἐνωσῆ τῶν ὁμόφυλων με ἠθικὰ ὅπλα τρισμέγιστα τὴν ὁμοδοξία και τὸ ἱστορικὸ μεγαλεῖο τῆς Πατρίδας». Τολμοῦμε νὰ πιστεύουμε πὸς ἕνα μόνο προσὸν δὲν μπορεί νάχει ἡ ἰδεολογία αὐτῆ, ἐηλ. τὸ προσὸν τῆς νεότητος· ἐγὼ τουλάχιστο σὴν ὄλη ἀνεμμάτιστη πολιτικὴ μας τοῦ παρελθόντος ἔδλεπα τὴν τάση αὐτῆ παντοῦ και πάντοτε και δὲν κατορθώνω νὰ καταλάβω τί μπορεί νὰ τὴν κάνει νέα τὴν τάση αὐτῆ. Μήπως ἡ γλωσσικὴ ἰδέα; Μὰ αὐτῆ παρουσιάζεται πέρα πέρα ξεκάρφωτη σὴν ἰδεολογία ἐκείνη. «Τὸ ἔθνος ἔχει ἀνάγκη νὰ μορφωθεῖ για νὰ παλαίσει με τοὺς διπλανοὺς του ἀντίμαχους. Καὶ θὰ μορφωθεῖ ἂν ἀποκτήσει ὄργανο φωτισμοῦ». Μὰ θαρροῦμε πὸς τέτοια μόρφωση με τέτοιο σκοπὸ μπορεί τὸ ἔθνος ἀξιόλογα νὰ τὴν ἀποκτήσει με τὴν καθαρῆουσα· τί σὰς χρειάζεται λοιπὸν ὁ δημοτικισμὸς; Ἰσα ἴσα, τὸ ἔθνος μὰς δείχνει σήμερα σὴν μεγάλη του μάζα ἀντιπάθεια για τὸ δημοτικισμὸ· και ὅμως κρατᾶει ψηλὰ τὸν ἔθνοισμὸ και τὴ θρησκεία του μὴ με τὴ δασκαλικὴ γλώσσα. *Αὐτὸ θέλει τὸ ἔθνος* σὴν ἐθνικιστικὴ του τάση. Με ποιὰ λογικὴ θὰ ξεχωρίσουμε ἐμεῖς τις διαφορὲς αὐτὲς θέλησες τοῦ ἔθνους ἂν ἡ ἰδεολογία μας εἶν' ἡ ἴδια ἡ παλιὰ, ἡ ἐθνικιστικὴ; Ἐδῶ, βλέπετε, ὑπερισχέει τὸ συντηρητικὸ κεφάλι πού δαγκάνει τὸ δημοτικιστικὸ — και αὐτὸ *πρέπει νὰ γίνῃ* σ' αὐτὴν τὴν ἰδεολογία. Καὶ κάτι ἄλλο δὲν μπορούμε νὰ καταλάβουμε· οἱ συντηρητικοὶ επαναστάτες (!) πολεμοῦν — ἀλλοίμονο! — και για τὴν ἐλεύτερη σκέψη· μα προσθέτουμε σ' αὐτὸ πὸς ζητῶντας τὴν ἐλεύτερη σκέψη δὲ θέλουμε για ἔνομα τοῦ θεοῦ νὰ καταλήξουν «σὲ γενικὴ πολεμικὴ πρὸς κάθε σωτήριο ἔθνοικὸ ψυχόρμητο» — Ἰσα ἴσα *πρέπει ὁ δημοτικισμὸς νὰ ξεχωρίζει και νὰ χτυ-*

πάει μὲν τὸ φανταστικὸ ἐθνικιστικὸ ἔπλο (φανταστικὸ βέβαια γιὰ τοὺς νέους ἰδεολόγους) μὰ νὰ σέβεται «τὴν ἠθικὴν πολυτιμὴν δύναμιν τῆς θρησκείας καὶ τὴν πίστην ἐπὶ τὴν μεγάλην πατρίδα». Σ' αὐτὰ παρατηρῶ 1) πῶς ὁ **δημοτικισμὸς** σὰ γλωσσικὴ τάση, σὰν **τμήμα** μιᾶς ἰδεολογίας δὲν ἔχει ν' ἀνακατευτεῖ διόλου μὲ τὴν θρησκείαν καὶ μὲ τὸν ἐθνισμὸν. Αὐτὰ εἶναι ζητήματα πού θὰ λυθοῦν ἀπ' τὴς γενικώτερες ἀρχές πού ἔχει ὁ καθένας στὸ κεφάλι του καὶ πού λύσεις βγαλμένες ἀπ' αὐτὲς δίνει στὰ καθέκαστα. Καὶ στὰ καθέκαστα αὐτὰ ἀνήκει τόσο ἡ θρησκεία καὶ ὁ ἐθνισμὸς ὅσο καὶ ὁ δημοτικισμὸς. Καὶ εἴπαμε παραπάνου πῶς μέσα ἐπὶ τὴν συντηρητικὴν ἰδεολογίαν, πού κινεῖται δηλαδὴ σὲ ὅλες τὴς παλιές ἀντίληψεις δὲ βλέπουμε γιὰτὶ ν' ἀλλάξει μόνον ἡ γλώσσα, ἀφοῦ ὑπάρχει σήμερον κοινὸς ἑλληνικὸς γραπτὸς λόγος καὶ αὐτὸν θέλει τὸ ἔθνος, 2) πῶς ἂν οἱ συντηρητικοὶ ἐπαναστάτες μὰ φορὰ ζητοῦν τὴν ἐλεύθερον σκέψιν καὶ μιὰ τὴν περιορίζουν μόνον ἐπὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲν προχωροῦν σύμφωνα μὲ τοὺς παραδεγμένους λογικοὺς κανόνες. Ἄν πάλι ἡ σκέψιν θὰ εἶναι ἐλεύθερη, καὶ ἐπὶ τὸ θρησκευτικὸ καὶ ἐπὶ τὸ ἐθνικὸ ζήτημα τότε πρὸς τί ἐκείνοι οἱ περιορισμοὶ κ' οἱ προφύλαξεις μὴν τύχει κ' ἐκείνοι πού θὰ **σκέπτονται ἐλεύθερα** χτυπήσουν τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἐθνισμὸν; 3) Μὰ φαίνεται πῶς οἱ συντηρητικοὶ ἐπαναστάτες ἔχουνε λίγο περιέργην ἀντίληψιν τῆς ἐλευτερίας. Μὰς μιλοῦν γιὰ τὸ πῶς μιὰ νεοελληνικὴ ἰδεολογία ἔχει ἀναγκαστικὰ «στὸ σύνολόν τῆς καὶ ἐπὶ τὰ μέρη τῆς τάσης πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου». Πολύ σωστὰ — μὰ ἔρχεται ἡ συνέχεις «εἶναι φανερόν πῶς ἡ νέα ἰδεολογία δὲν μπορεῖ νὰ περιλάβει καμιά ἰδέαν πού τείνει ἐπὶ τὴν ὁμοιομορφίαν τῆς κοινωνίας ἢ ἐπὶ τὴν ἀπόλυτην ἐξάρτησιν τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὴν κοινωνίαν» μ' αὐτὰ φαίνεται πῶς ἐννοεῖται ὁ σοσιαλισμὸς. Μὰ τί περίεργον! Ξεχνιέται πῶς ὁ σοσιαλισμὸς στέκεται ἀπάνου ἐπὶ φιλελεύθερον ἀντίληψιν, ἀπάνου ἐπὶ τὴν **ἐλεύθερον σκέψιν!** Ἄν ἡ ἐλευτερία τοῦ ἀτόμου εἶναι δράσις ἐλευτερία νομική, τότε καταλήγει καὶ κατέληξε ὡς τὰ σήμερον παντοῦ ἐπὶ σκληρὰν πραγματικὴν ὄχι μόνον τῆς δράσις μὰ καὶ τῆς σκέψης. Γι' αὐτὸ, ἡ ἐλεύθερη δράσις στέκεται ἐπὶ ἀντιπρόσωπον ἀνάλογον σχέσιν μὲ τὴν ἐλεύθερον σκέψιν· ὅσο πὺρ ἐλεύθερη εἶναι ἡ δράσις τόσο πὺρ πολὺ σκληρῶνεται κ' ἡ δράσις τῶν πολλῶν μὰ πρὸ πάντων ἡ σκέψιν.



Θὰ εἶχαμε ἴσως καὶ ἄλλα πολλὰ νὰ παρατηρήσουμε ἐπὶ τὴν περίφημην αὐτὴν νέα ἰδεολογία· μὰ καὶ ὁ χώρος τῆς ἐφημερίδας μὰς περιορίζει καὶ τὰ παρα-

πάνου μὰς φαίνονται ἀρκετὰ νὰ δείξουν πῶς ἡ γερμάνη ἀντίφασος εἶν' ἡ νέα αὐτὴ ἰδεολογία, ἡ στηριγμένη ἀπάνου ἐπὶ τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν. Γιατὶ πῶς τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου δὲν τὴ θέλουν οἱ νεοἰδεάτες, γι' αὐτὸ δὲν πιστεύω νὰ εἶναι κανένας ἀμφιβολία. Οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν, ποῖός ἔχει ἀπὸ τί σκέψης ἢ μὰλλον ἀπὸ τί ἀιστήματα δημοτικιστῆς μέσα σὲ καθαρουμεϊανικὸ περιβάλλον· φαντάστηκαν λοιπὸν πῶς ἀντιπροσωπεύουν ἐπαναστατικὸν κίνημα δολιχόηρον, ἐνῶ **γραβάτα** μόνον εἶχαν φορέσει κόκκινην. Ὅλο τὸ ἄλλο κοστούμι ἔμενε τὸ παλιόν· ἂν στοὺς συνηθισμένους νὰ μὴ βλέπουνε κόκκινες γραβάτες (ὅπως καὶ ὁ ἑαυτὸς τους) ἔκαναν ἐντύπωσιν ἐπαναστάτην — ἔμωσ γιὰ μὰς δὲ διαφέρουν ἐπὶ τίποτα ἀπ' τοὺς παλιούς, γιὰτὶ καὶ τὴν γραβάταν αὐτὴν θὰ τὴν ἀλλάξουν μολὺς ναίωσεν πῶς λίγο ταίριαζει κόκκινην γραβάταν ἐπὶ φουστανελλίτσα. Δὲ θὰ εἶναι λοιπὸν τέτοια ἡ **νέα ἑλληνικὴ ἰδεολογία**· αὐτὴ θὰ βάλει μπροστὰ μόνον τὴν σημαίαν τῆς **ἐλευτερίας σκέψης**. αὐτὴ θὰ βάλει πρῶτον ἀπ' ὅλα πρόγραμμα ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, πού νὰ ἐξασφαλίζει, ἀδιάφορον πῶς (ἂν μὲ ἀτομικὴ ἢ μὲ κοινωνικὴ ἰδιοκτησία — τὸ ζήτημα εἶναι συζητήσιμον), τὴν ἐλεύθερον σκέψιν· αὐτὴ θὰ ἐνδιαφερθεῖ βέβαια καὶ γιὰ τὴν ἐλεύθερον σκέψιν τῶν ὁμοφύλων μας, μὰ αὐτὸ θὰ γίνῃ περιπέτου ἐπὶ τὸ σημεῖον πού ἔδωκε ὁ Ἰδῆς ἐπὶ τὰ ἀρθρα του πού δημοσιεύτηκαν ἀπ' τὴς στήλης αὐτῆς, δηλ. θὰ περιορίσει τὴς ἐθνικιστικῆς τάσεως μὰ φορὰ ἐπὶ τὸ σημεῖον πού νὰ μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν καὶ μὴ ἐπὶ τὸ σημεῖον πού νὰ ξεθυμαίνον ὅσο περισσότερες ἐλευτερίες ἀποχτοῦν οἱ ὁμοφύλοι μας ἀνάμεσον τῶν σημερινῶν ἀντιμαχῶν μας. Μὰ οἱ ἐθνικιστικῆς βλέψεις θὰ εἶναι μόνον ἓνα τμήμα τῆς γενικῆς ἰδεολογίας, πού θὰ ζητήσει τὴν γενικὴν ἐσωτερικὴν μεταρρύθμισιν, κυρίως τὴν οικονομικὴν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀνοχῆς ἐπὶ τὴν **κάθε σκέψιν**, ἀδιάφορον ἂν ἀντιδραστικὴν ἢ ἀναρχικὴν, θρησκευτικὴν ἢ ἀθεϊκὴν. Μέσον ἐπὶ τὸ κίνημα αὐτὸ ἡ ἐπικράτησις τοῦ δημοτικισμοῦ θὰ εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ προγράμματος· γιὰτὶ μόνον μὲ τὴν δημοτικὴν γλώσσαν εἶναι δυνατόν ν' ἀποχτηθεῖ ἡ μόρφωσις ἢ ἀναγκασία γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἄτομον ἐπὶ τὴν σκέψιν του καὶ μάλιστα τὴν ἐλεύθερον σκέψιν του. Μόνον ἐπὶ μιὰ τέτοια ἰδεολογία χωρεῖ ὁ δημοτικισμὸς καὶ μόνον ἐπὶ τέτοια γενικὴ ἐπαναστάσις ὀδηγεῖ· αὐτὸ δὲν τὸ εἶδαν ἴσως ἀκόμα ὅλοι οἱ σημερινοὶ δημοτικιστῆς καὶ γι' αὐτὸ, μάλιστα τὸ ἰδοῦν, θὰ μὰς ἐγκαταλείψουν ὅσοι ὡς ἐὰν τῶρα μὲ τὸν δημοτικισμὸν συβίβαζαν ἰδεολογίας σὰν ἐκείνην τῶν συντηρητικῶν ἐπαναστατῶν. Μόνον ἔτσι παρουσιάζεται ὁ δημοτικισμὸς, ἀνάμεσον τῆς ἀντιδραστικότητος καὶ τῆς πρόληψης τῶν παλιῶν, σὰν πρῶτη ἐμφάνισις τῆς

νέας ελληνικής φιλελεύθερης ιδεολογίας — ιδεολογίας που ο ίδιος, με το ζωντανό όργανο που μάς δίνει, θά φέρει, μορφώνοντας το λαό, την επικράτησή της.

A. ΤΡΑΝΟΣ

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ἡ Κυβέρνηση τῶν Φιλελευθέρων, ἅμα ἤρθε στήν ἐξουσία, ἐθεώρησε πῶς ἓνα ἀπό τὰ πρῶτα καθήκοντά της, στήν ἀνορθωτική της ἐργασία εἶταν καί ἡ ψήφιστη ἐργατικῆς νομοθεσίας, πού θά εἶχε σκοπό νά προστατεύσῃ τόν ἐργάτη, τὸ σήμερα ἀδύνατο μέρος τῆς κοινωνίας, ἀπό κάθε ἐκμετάλλευση τῆς ἀδυναμίας του ἀπ' τόν ἐργοδότη, τὸ ἰσχυρὸ μέρος τῆς σημερινῆς κοινωνίας καί νά ἐλαττώσῃ ὅσο τὸ δυνατό περισσότερο τοὺς κινδύνους, πού κάθε ἐργασία φέρνει γιὰ τόν ἐργάτη πού ἀσχολεῖται μ' αὐτή. Σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ψηφίστηκαν ἀπ' τὴν παρασμένη Βουλὴ μερικοὶ ἐργατικοὶ νόμοι καί συστάθηκε ἰδιαίτερο τμήμα στὸ Ἰπουργεῖο τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, πού θά ἔχη τὸ καθήκον νά ἐπιβλέπῃ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν νόμων αὐτῶν καί νά προτείνῃ, μαζὶ μὲ τὸ ἀνώτατο Συμβούλιο Ἐργασίας, τὰ νομοθετικὰ καί διοικητικὰ μέτρα γιὰ τὴν καταλληλότερη προστασία τοῦ ἐργάτη.

Γιὰ νά ἀντιληφθῇ κανεὶς τὴ σημασία τῶν νόμων αὐτῶν καί τὴν ἀνάγκη τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας πρέπει νά γνωρίζῃ τὴν ἰδιαίτερη ἐσωτερικὴ μορφή τῆς σημερινῆς ἐργασίας καί τὴν ἰδιαίτερη σχέση πού βρῖσκεται, στὴ σημερινὴ οἰκονομικὴ ὀργάνωση, ἡ ἐργασία μὲ τὸ κεφάλαιο.

Πρὶν νά εἰσαχθοῦν οἱ μηχανεὲς καί γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους, ἰδιαίτερα ὅμως γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ πρῶτου ἀκατέργαστου ὕλικου, ἡ ἐργασία σὲ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας γινότανε μὲ τὰ χέρια καί μὲ μερικὰ ἐργαλεῖα, πού ὑποδοχέθουσιν μόνο τὴν ἐργασία τοῦ ἐργάτη. Κάθε εἶδος λοιπὸν ἐργασίας ἐξαρτᾶτο ἀπ' τὴν ἐπιδεξιότητα καί τὴν ἰδιοφυΐα τοῦ ἐργάτη, εἶχε κάποιαν ἀτομικότητα καί εἶταν ἀναπόσπαστα ἐνωμένη μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐργάτη, εἶταν μ' ἄλλα λόγια ἓνας σπουδαῖος καί ἀνεξάρτητος συντελεστὴς τῆς παραγωγῆς. Στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἡ ἐργασία καί τὸ κεφάλαιο εἶταν ἐνωμένη στὰ ἴδια χέρια, ἐπειδὴ δὲν ἀπαιτοῦντο μεγάλα κεφάλαια γιὰ τὴν προμήθεια τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων γιὰ τὴν παραγωγή. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖ ὅπου κεφάλαιο κ' ἐργασία

ἦσαν χωρισμένα, ὁ ἐργάτης διατηροῦσε τὴν αὐτοτέλειά του ἀπέναντι τοῦ κεφαλαίου, αὐτοτέλεια, πού βασιζότανε στὴν προσωπικότητά του, στὶς ἰδιαίτερες γνώσεις του, στὴν εἰδικότητά του. Ὁ ἐργάτης λοιπὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρουσιαζότανε στὶς σχέσεις του μὲ τὸν ἐργοδότη σχεδὸν ὡς ἴσος μὲ ἴσον.

Μὲ τὴν εἰσαγωγὴ ὅμως τῶν μηχανῶν γιὰ τὴν παραγωγή κ' ἐπεξεργασία τοῦ πρῶτου ὕλικου, δηλ. ἀπ' τὴν ἐπικράτηση τῆς βιομηχανίας, τῆς σημερινῆς μορφῆς τῆς βιοτεχνίας, ἄλλαξαν οἱ ὁροι τῆς ἐργασίας κ' ἐγίνε μιὰ ἐπανάσταση στὶς συνθήκες τῆς παραγωγῆς καί στὶς σχέσεις μεταξὺ κεφαλαίου κ' ἐργασίας. Πρῶτα πρῶτα ἐγίνε τώρα πλέον ὁ δριστηκὸς χωρισμὸς τοῦ κεφαλαίου ἀπ' τὴν ἐργασία. Ἡ προμήθεια τῶν μηχανῶν καί ἡ διατήρησή τους ἀπαιτεῖ μεγάλα κεφάλαια καί προϋποθέτει πολὺ μεγαλύτερον κύκλο ἐνεργείας οἰκονομικῆς, σήμερα λοιπὸν ὁ ἐργάτης οὔτε νά σκεφθῇ κἂν μπορεῖ, πῶς εἶναι δυνατό νά ἐργασθῇ μὲ οἰκονομικὴ αὐτοτέλεια. Ἀποτέλεσμα εἶναι πῶς σιγὰ σιγὰ οἱ μικροεπαγγελματίες, οἱ ἀνεξάρτητες μικροεπιχειρήσεις ἐξαφανίζονται καί συγκεντρώνεται ὀλόκληρη ἡ παραγωγή σὲ λίγα χέρια, σὲ μεγαλοκεφαλαιούχους καί μεγαλοεπιχειρήσεις, αὐτοὶ δὲ πού εἶταν πρῶτα ἀνεξάρτητοι γίνονται ἐξαρτημένοι ἐργάτες στὶς μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Ἐπειτα ὄχι μόνο ἡ θέση τοῦ μικροῦ ἀνεξάρτητου χειροτέχνη ἀλλάξε, ἀλλὰ καί ἡ θέση τοῦ ἀπλοῦ ἐργάτη. Ἡ μηχανὴ δὲν ἀπαιτεῖ ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη ἐργασία παρὰ μόνο μιὰ μυϊκὴ ἐνέργεια σχεδὸν ὁμοίωμορφη, ἡ μεγάλη μάζα λοιπὸν τῶν ἐργατῶν στὶς βιομηχανίες δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα ἐξάρτημα τῆς μηχανῆς, ἡ ἐργασία τους δὲν ἔχει καμμιά ὑποκειμενικότητα καί τὸ σπουδαιότερο, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας τοῦ ἐργάτη δὲν φέρει κανένα στοιχεῖο τοῦ ὑποκειμένου του, δὲν εἶναι **δικό του ἔργο**, ὥστε ὁ ἐργάτης τῆς βιομηχανίας δὲν μπορεῖ νά ἀγαπήσῃ τὴν ἀχάριστη δουλειά του. Αὐτὰ τ' ἀποτελέσματα, πού εἶχε γιὰ τὸν ἐργάτη ἡ εἰσαγωγὴ τῶν μηχανῶν, ἔκαμαν δυνατὴ τὴν ἀντικατάσταση τῆς ἐργασίας τῶν ἀνδρῶν μὲ τὴν ἐργασία τῶν γυναικῶν καί παιδιῶν, ἀφοῦ κι αὐτοὶ μπορούσαν νά παρέχουν τὴν ἐργασία, πού ἀπαιτοῦν οἱ μηχανεὲς κ' ἔτσι οἱ ἐργοδότες μπορούσαν μὲ λιγώτερο μισθό, δηλ. μὲ λιγώτερα ἔξοδα νά κάνουν τὴν ἴδια δουλειά. Μὲ τὸ συναγωνισμὸ ὅμως τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν ἐπεφταν τὰ ἡμερομίσθια καί ἡ θέση τοῦ ἐργάτη σὲ κάθε βιομηχανία γινότανε πῶς ἀσήμαντη. Ἐπειτα κάθε πρόοδος στὶς μηχανεὲς, κάθε τελειοποίησή των καί κάθε ἀνακάλυψη νέας μηχανῆς ἔχει καί τὸν ἀντίτυπὸ τῆς στὴ θέση τοῦ ἐργάτη, γιὰ τὴν μηχανὴ ἔχει προορισμὸ νά ἀντικαταστήσῃ ἐργατικὴς δυνά-

μεις και να αυξήση την παραγωγή με την ελάττωση των εργατικών δυνάμεων δηλ. των εξόδων. Έργατες λοιπόν, που ίσαμε τώρα κέρδιζαν το ψωμί τους σε μία βιομηχανία, βρίσκονταν χωρίς δουλειά μόλις μία νέα μηχανή έρχότανε να αντικαταστήση την εργασία τους κ' έτσι αύξανε το ποσό των εργατών, που ζητούσαν δουλειά και φυσικά χειροτέρευε η θέση του εργάτη.

Σ' αυτή τη θέση που βρίσκεται ο εργάτης έρχεται να συμφωνήση με τον εργοδότη, τον κεφαλαιούχο, δηλ. εν' απ' τα δυνατότερα μέλη της σημερινής κοινωνίας, για τους όρους της εργασίας του και να συνάψη «*ελευθέραν σύμβασιν*». Καθένας θα συμφωνήση, ετι, έτσι όπως έχουν τα πράγματα, λόγος περι ελεύθερης συμβάσεως δεν μπορεί να γίνη. 'Απ' τη μία μεριά έχουμε τον πανίσχυρο κεφαλαιούχο με το δυνατότερο κοινωνικό έπλο στα χέρια του, απ' την άλλη τον ανίσχυρο εργάτη με το βάρος ίσως μεγάλης οικογένειας και με έχθρους του τη δυστυχία και το συνάδελφό του, που έρχεται να του πάρη τη δουλειά απ' τα χέρια· δεν μπορεί λοιπόν να μάς μείνη αμφιβολία, πώς ο ισχυρός θα νικήση, θα επιβάλη τους όρους του και θα ζητήση να εκμεταλλευθῆ όσο μπορεί περισσότερο τη θέση του εργάτη.

(Ακολουθεί)

ΚΥΒΟΣ

ΑΠΟ ΜΙΑ ΔΙΚΗ

Θά θυμούνται ίσως οι αναγνώστες μας, αν παρακολούθησαν την ιστορία του κλεισίματος του σχολείου του Δελμούζου με τους επιλόγους της, πώς απ' αυτήν την άφορμή ο Δεσπότης του Βόλου κατάγγειλε για εξόδωση έναν απ' τους καλούς συμπολεμιστάδες μας τον κ. 'Αδαμίδη απ' το Βόλο· είχε δημοσιευτεί στην «'Ακρόπολη» ένα γράμμα του 'Αδαμίδη στο Σταματίου, όπου τούγραφε να συστήσει στους κοινωνιολόγους να κάνουν έπερώτηση στη Βουλή για να σταλεί απ' το 'Υπουργείο ανώτερος 'Επιθεωρητής που να ζητάσει τους πραγματικούς λόγους του κλεισίματος του σχολείου· το γράμμα έγραφε και για τη διαγωγή του Δεσπότη και αυτός αίστάντηκε την τιμή του προσβλημένη και κατάγγειλε τον 'Αδαμίδη. 'Η δίκη ώρίστηκε πρώτα στη Λάρισα, μα έγινε αναβολή και ξανάγινε στις 23 του Γενάρη στην Καρδίτσα· για ν' αναβληθῆ ακόμα μία φορά.

'Από την τελευταία λοιπόν δίκη αυτή μάς έστειλε κάποιος συνεργάτης μας ένα μακρύ γράμμα και

απ' αυτό σταχυολογούμε μερικά χαρακτηριστικά έπεισοδικία.

Ρωτάει ο Πρόεδρος το Σταματίου της «'Ακρόπολης»: «'Αν είσοινα εσύ δεσπότης στο Βόλο και γραφόντουνα αυτά έναντίο σου θα τα θεωρούσες για ύβρες; — Κι ακούει την ώραία απάντηση «'Αν είμουνα εγώ δεσπότης στο Βόλο δε θα γίνονταν αυτά τα μεσαιωνικά που έγιναν με το σχολειό του Δελμούζου».

'Ο μάρτυρας της κατηγορίας Κουτσούκος λέει πώς στο σχολειό διδασκότανε η μαλλιαρή γλώσσα· στην έρώτηση του Προέδρου ποιά είναι η μαλλιαρή γλώσσα, λέει «η γλώσσα της κατωτάτης κοινωνικής υποστάθμης!»

'Ο κ. Γάτσος μιλάει ένθουσιαστικά για το σχολειό και στην έρώτηση του Προέδρου γιατί τότες εξεγέρθηκε όλος ο κόσμος, απαντάει με έτοιμότητα «ό ήλιος φωτίζει πρώτα τις ψηλότερες κορυφές» κι αναφέρει πώς κανένα απ' τα σοβάρια σωματεία του Βόλου δεν έλαβε μέρος στο βάρβαρο συλλαλητήριο, που διοργάνωσε ο Δεσπότης για να κλείσει με δολοκρατία το σχολειό.

Χαριτωμένη ήταν η κατάθεση του διευθυντή της «Θεσσαλίας» κ. Ρίζου που σύγκρινε τη μέθοδο της διδασκαλίας που ακολουθούν τα σχολειά μας με τη μέθοδο του σχολείου του Δελμούζου.

Διαβάζουν στον κ. Ρίζο το τετράστιχο του 'Αδαμίδη για τα γραφόμενα των έφημερίδων για το Δεσπότη:

«Και τον ανεβάζουνε
και τον κατεβάζουνε
πάνω στα τριαντάφυλλα
κάτω στ' άγριοτσούνιδα»

και φωνάζει ο Είσαγγελέας «μα δεν είναι αυτό τέλεια γελωτοποίηση του Δεσπότη;» — «Καθέλου· εγώ πολλές φορές τον κατέβασα» — «Στη λάσπη;» — «Δεν ξέρω τί είταν, τον κατέβασα εμώς πολλές φορές κι άλλοι τον ανέβασαν!»

Κ' ένας χαρακτηρισμός του Δεσπότη απ' τον κ. Σπυρίδη· τον ρωτούν αν είν' αλήθεια ετι γράφηκε πώς ο Δεσπότης τρώει λαγό τη Μεγάλη Σαρακοστή κι απαντάει πώς «αυτό δεν είναι βρισιά, γιατί ο ίδιος ο Δεσπότης διέδιδε για έναν Καθηγητή της έμπορικής σχολής πώς έφαγε κόττα τη μεγάλη Παρασκευή κ' έτσι τα τέτοια έπεσαν στο γέλοιο, δεν έχουν πια καμμιά σοβαρότητα». Έγινε λόγος και για το γνωστό έπεισόδιο του Δεσπότη που δε μνημόνευε κάποτε την 'Ιερά Σύνοδο, λειτουργώντας μαζύ με τον 'Αμβρόσιο.

Μα γι' αυτό βγήκε πια η άθωωτική απόφαση

της Ἱερᾶς Συνόδου, πού δὲν ξέρομε πού νὰ στηρίχτηκε· γιατί πῶς ὁ Δεσπότης δὲ *μνημόνευσε τὴ Σύνοδο* τὸ βεβαίωσαν μὲ τὸν ὄρκο τους πρόσωπα πολὺ ἀξιόπιστα· τάχα νὰ στηρίχτηκε σὲ ψεύτικες μαρτυρίες (δοσμένες ἀπὸ ποιούς;) ἢ ἀπόφαση πού ἀπάλλαξε τὸ φιλαλήθη θρησκαμύντορα, πού μὲ τόση δύναμη πολεμάει *γιὰ τὶς ἀρχὲς τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς*, καὶ μὲ τόση χριστιανικὴ ἀληθινὰ καλωσύνη ζητάει «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀδόντος;» Ἄ, φύλλους σπᾶχουρα ζητάμε καὶ ἔμεῖς! Σὰ νὰ εἶπουν τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ὄχι οἱ νηστείες, τὰ σταυροκοπήματα, τ' ἀγιάσματα, καὶ παρόμοιες «λατρείας» μόνο πράξεις, ἢ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ! Μὲ δέκα μετάνοιες, ἅμα εἶσαι μάλιστα Δεσπότης, βγάξεις ἀπὸ πάνω σου καὶ τὸ βαρύτερο κρῖμα σὰν τὸ μῖσος τοῦ ἀδερφοῦ σου· ἀγάπα μόνο τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν καὶ μὴ φιλᾷς τὸ χέρι τοῦ κ. Δημητριάδος — καὶ σούρχεται ὁ κ. Ἀμπελάς γιὰ νὰ ἐφαρμόσει τὸ ἄρθρο τοῦ ποινικοῦ νόμου γιὰ τὴν *ἀθεΐα*. Ο tempora, ο mores!

Ω.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Τετάρτη 8 τοῦ Φλεβάρη — Τρίτη 14 τοῦ Φλεβάρη

ΕΚΑΕΧΤΙΚΟΤΗΤΑ. Πολὺ σωστὸ βρισκόμεθα ἕνα ἄρθρο τῶν «Καιρῶν» τῆς Τετάρτης σχετικὰ μὲ τὸ πῶς πρέπει νὰ ψηφίσουν οἱ ἐκλογεῖς στὶς ἐρχόμενες ἐκλογές. Οἱ ἀντιπολιτευόμενες ἐφημερίδες μιλοῦν διαρκῶς γιὰ τὴν ἐκλεχτικότητα, πού τάχα πρέπει νὰ ἀσκήσουν οἱ ἐκλογεῖς, βγάζοντας τοὺς ἀριστοὺς πού ν' ἀντιπροσωπεύουν τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ! Δὲ μᾶς λέν ὅμως τὰ φύλλα αὐτὰ πῶς θὰ σκηματισθεῖ Κυβέρνηση μέσα σὲ Βουλὴ γεμάτη «ἐκλεχτά» πρόσωπα ἕλων τῶν κομμάτων καὶ ἀνεξάρτητα; Φυσικὰ αὐτὸ δὲ νοιάζει τοὺς κυρίους αὐτούς, ἀρκεῖ νὰ πέσει ὁ Βενιζέλος· τὸ πῶς θὰ ἔχουμε πάλι διάλυση τῆς Βουλῆς καὶ νέες ἐκλογές, τὸ πῶς ἔξοδ ἀπ' τὰ ἔξοδα μιᾶς τέτοιαις φασαρίας θὰ βρισκόμαστε σὲ τόσο δύσκολες περιστάσεις χωρὶς Βουλὴ — εἰλα αὐτὰ τοὺς εἶναι ἀδιάφορα! Ὅμως μποροῦν νὰ φωνασκοῦν ὅσο θέλετε οἱ θαυμάσιοι αὐτοὶ ἄνθρωποι γιὰ πατριωτισμὸ! Ὅσο γιὰ μᾶς, δὲν ἔχουμε βέβαια τόση κυκλοφορία, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ φέρομε ἀποτέλεσμα μὲ τὴ σύστασή μας· μὰ ἕνα ξέρομε νὰ ποῦμε: μπορεῖ ὁ κ. Βενιζέλος νὰ μὴν εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἱκανοποιεῖ τὸν ἀληθινὰ φιλελεύτερον,

μπορεῖ νὰ μὴν ἴδρυσε καὶ αὐτὸς πρόγραμμα ἀρχῶν μὰ ἕνα νέο προσωπικὸ κόμμα — ὅμως, προκειμένου νὰ χόουμε ἢ διάλυση τῆς Βουλῆς ἢ Κυβέρνηση κανὲν ἀπ' τοὺς ἄλλους τοὺς παλιούς, νομίζουμε πῶς μὲ κάθε τρόπο πρέπει νὰ κρατηθεῖ ἡ Κυβέρνηση τοῦ Βενιζέλου καὶ πῶς τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν πρέπει νὰ νῆαι εὐνοϊκὰ γι' αὐτήν. Μόνο τοὺς φιλελευτέρους ἀπ' τὸ Βενιζέλο μπορεῖ νὰ ψηφίσει κανεὶς (καὶ σ' αὐτούς λογαριάζουμε λίγα πρόσωπα, μετρημένα στὰ δάχτυλα καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλους τοὺς κοινωνιολόγους) — μὰ ἔπου τέτοιοι δὲν ὑπάρχουν ἔχει καθήκον ὁ δημοτικιστὴς, ὁ φιλελεύτερος ἐκλογεὺς νὰ ψηφίσει γραμμὴ τοὺς Βενιζελικούς, ἀδιαφορώντας γιὰ τὰ πρόσωπα.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ. Διαβάσαμε πῶς ἱδρύθηκε σύλλογος γιὰ προστασία τῶν ἀνηλικῶν παιδιῶν. Χαιρετίζουμε μὲ μεγάλη μας χαρὰ τὴν ἴδρυσή του, ἀρκεῖ ν' ἀποφάσισαν οἱ ἱδρυτὲς τοῦ νὰ ἐργαστοῦν σοβαρὰ καὶ νὰ μὴν περιοριστοῦν στὴν ἐκλογὴ τοῦ προεδρείου. Ἐνας τέτοιος σοβαρὸς σύλλογος εἶναι φοβερὰ ἀναγκαῖος στὸν τόπο μας, ὅπου τὰ παιδιὰ τὰ μεταχειρίζονται σὰν κτήνη πολλές φορές οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς τους ἢ ψυχοπατεράδες, ὅπου ἡ ἐργασία τῶν παιδιῶν, ἐργασία πολλές φορές ἀνώτερη ἀπ' τὶς δυνάμεις τους, καταστρέφει τὰ τρυφερὰ βλαστάρια πού σ' αὐτὰ στηρίζεται τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους. Ἄς ἐλπίσουμε πῶς θὰ μᾶς δοθεῖ εὐκαιρία νὰ ξαναμιλήσουμε γιὰ τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα πιά τοῦ συλλόγου αὐτοῦ καὶ πῶς θὰ ἴδουμε στὴ νέα μας ἀστική νομοθεσία, ἔπειτα ἀπὸ σύντομη ἐργασία, διατάξεις ἐξασφαλιστικῆς τῆς υγείας καὶ τῆς ζωῆς τῶν παιδιῶν, διατάξεις πού νὰ παίρνουν ἀπὸ γονεῖς καὶ κηδεμόνες μερικὰ δικαῖωματα, δίνοντάς τα σὲ ἀνεξάρτητη ἀρχή, σὰν τὰ γερμανικὰ ἐπιτροπικὰ δικαστήρια (Vormundschaftsgerichte).



ΑΕΡΟΛΟΓΙΑ. Μόνο στὸν τόπο μας μποροῦμε νὰ ἐπιζοῦμε παρόμοιες κακοήθειες σὰν καὶ ἐκεῖνη πού μᾶς ἔδωσαν τὶς μέρες αὐτὲς μερικὰ φύλλα τῆς πρωτεύουσας. Σὲ εἰλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου τὸ θεωροῦν γιὰ καθήκον τους οἱ Πρωθυπουργοὶ μὲ τὸ ζῶντο τους ἐνδιαφέρον νὰ ἐνθαρρύνουν κάθε νέα ἀνακάλυψη — καὶ αὐτὸ ἔκανε ὁ κ. Βενιζέλος πού ἀνέβηκε ὁ ἄνθρωπος στὸ ἀερόπλοιο μαζί μὲ τὸν πρῶτο Ἑλληνα ἀεροπόρο καὶ πού ἐπὶ τέλος μποροῦσε νὰ χεῖ καὶ αὐτὸς τὴν περιέργεια νὰ γνωρίσει τὸ μέσο αὐτὸ τῆς συγκοινωνίας. Τώρα δὲν πρέπει νὰ εἶναι

πέρα - πέρα ἐκφυλισμένα τὰ μυαλά, πού θέλουν σ' αὐτό τὸ ἀπλούστατο περιστατικὸ νὰ δώσουν διάφορη ἀπ' τὴν ἀθώοτατη σημασία πού ἔχει;



ΠΑΛΙ ΠΑΡΑΛΗΡΗΜΑΤΑ. Δὲν μπορεῖ τέλος πάντων νὰ περάσει βδομάδα χωρὶς ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του γιὰ νὰ βγάλει παραληρήματα ὁ κρονόληρος τοῦ Πανεπιστήμιου καὶ ὑποψήφιος βουλευτῆς. Βρέθησαν κάμποσοι φοιτητὲς (ἀλλοίμονο στὰ παιδιὰ) πού πήγαν νὰ συγχαροῦν τὸ νέο πολιτευτὴ γιὰ τὴν .. πατριωτικὴν του ἰδέαν νὰ πολιτευθεῖ κι ὁ γέρος μίλησε ἀρχίζοντας μὲ τὰ ἐρχόμενα σαφὰ λόγια, πού δὲ χρειάζονται ἄλλα σχόλια :

« Ἀποβλέπων εἰς τὸ βραδύ τῶν ἐκλογικῶν ἀγώνων φορτίον καὶ εἰς τὴν ἐμὴν ἡλικίαν ἐπὶ πολλῷ ὄκνου, ἂν ἦναι ἐπιτετραμμένον ἔμοί, δίκην νεανίου νὰ κατέλθω εἰς τὰς ἐπιχειρήμας ἐκλογάς. Ἄλλὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀνῆψαν ἐν τῇ καρδίᾳ μου τηλικαύτην φιλοπατρίαν φλόγα καὶ οἱ κίνδυνοι τῆς φυλῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οὕτω μεγάλοι, ὥστε ἐπιβάλλουσι μοι τὸ καθήκον ἕνα προσενέγκω καὶ τὴν θυσίαν ταύτην καὶ ἂν ἦναι πεπρωμένον νὰ πέσω θῦμα τοῦ ἐθνικοῦ ἀγώνος. »

Γεῖα χαρὰ στὰ ἑλληνικὰ γράμματα!



Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ. Διαβάσαμε πὼς ὁ Πρωθυπουργὸς θὰ κάνει τὴν περιοδείαν του, κάνοντας χρῆσιν καὶ ἀντιτορπιλικῶν γιὰ νὰ πάει στὴ Σύρα καὶ στὸ Κατάκωλο. Δὲν πιστεύουμε νὰ σκέφτηκε καὶ γιὰ μιὰ στιγμή ὁ κ. Βενιζέλος ἕνα τέτοιο πρᾶμα· γιατί καὶ τὸ νὰ τὸ σκέφτηκε ἂν πὼς μπορεῖ νὰ χρησιμοποιῆσει πλοῖα τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ὄχι σὰν Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν μὰ σὰν κομματάρχης πού πάει γιὰ ἐκλογικὴν περιοδείαν—δὲν μπορούμε νὰ τοῦ τὸ συχωρήσουμε.



Εἴταν ἐπιόμῃ. Ὅσα ἔγιναν τὶς τελευταῖες μέρες στὴν Κρήτη εἴταν ἐπιόμῃ υστερα ἀπὸ τὸν ἐρεθισμὸ πού ἐπικρατεῖ στὸ νησί, ἐρεθισμὸ πέρα-πέρα δικαιολογημένον ἀφοῦ τόσο καιρὸ παρατείνε-ται ἡ ἐκκρεμότης αὐτή. Δὲν εἶναι ἀπίθανο τώρα νὰ θυμώσουν οἱ τόσο εὐαίσθητοι ἰσχυροὶ τῆς γῆς καὶ νὰ θέλουν καὶ ρέστα ἀπ' τοὺς Κρητικούς, πού δὲν ἔφτασαν τὸ μακαρίτη τὸν Ἰῶβ στὴν ὑπομονή. Βλέπετε τὰ μεγάλα αὐτὰ παιδιὰ ἔχουν συμβουλὲς ἕσες θέλετε γιὰ τοὺς ἄλλους—ἀφοῦ ἔχουν στὰ χέρια τους τὴ δύναμιν, τὴ βάση τοῦ δικαίου καὶ τῆς

ἠθικῆς. Μὰ νὰ ἐλπίζουμε πὼς ὁ συνδυασμὸς τῶν συμφερόντων τους (γιατὶ γιὰ φιλανθρωπικὰ αἰσθη-ματα δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ μιλήσει κανεὶς σοβαρὰ) θὰ μᾶς ἀπαλλάξει καμμιά φορὰ ἀπ' τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀκούμε τὶς συμβουλὲς τους;



ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ. Δὲν μπορούμε διόλου νὰ νοιώ-σουμε τὸ φέριμο τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν· γιατί πιστεύουμε πὼς στὴν ἱστορίαν τῶν Πανεπιστημίων θὰ εἶναι ὅσα γίνονται ἐδῶ ἀπὸ μέρους τους μονα-δικὸ παράδειγμα κακῆς ἀνατροφῆς καὶ ἀσέβειας πρὸς τοὺς νόμους. Φανταζόμεστε, πὼς οἱ φοιτητὲς, αὐτοὶ πού ἀντιπροσωπεύουν τὴ νέα γενεά, τὴ γενεά πού ἐρχεται μὲ ἀξίωσες νὰ δράσει αὐριο καὶ νὰ διαπαι-δαγωγῆσει τὸν ἀμόρφωτο λαόν, πρέπει νάχουν συν-αίσθησιν τῆς τέτοιας ἀποστολῆς τους. Δὲν ἐνδιαφε-ρόμαστε γιὰ τὸ ἂν οἱ ἀξίωσες τῶν φοιτητῶν νὰ ἐγ-γραφοῦν δωρεὰν εἶναι ἢ ὄχι δικαιολογημέναι· ἐμεῖς δὲν τίς βρίσκουμε, γιατί πιστεύουμε πὼς ἔσοι κατορ-θῶνουν νὰ σπουδάζουν μποροῦν νὰ διαθέσουν 180 **μόνο** δραχμὰς **τὸ χρόνον** γιὰ ἀντάλλαγμα τῆς Πανε-πιστημιακῆς μόρφωσης. Μὰ καὶ δικαιολογημέναι ἂν εἴταν — στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ἔχουμε νόμον, καὶ ὁ νόμος δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξει κάθε φορὰ γιὰ τὸ κα-πρίτσιον λίγων ἀτόμων. Ἄλλοίμονο στὸ Κράτος πού κυβερνιέται μὲ τέτοιον τρόπο! Ἐλπίζουμε, πὼς οἱ δημοτικιστὲς φοιτητὲς, πού ξεχωρίζουν ἀπ' τοὺς ἄλ-λους, θὰ φροντίσουν καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον νὰ γί-νουν δασκάλου τῶν κακομαθημένων συναδέλφων τους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Γ. Τσοκαν. Παρίσι. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχα-ριστοῦμε. — κ. κ. Ρ. Ρ. Βουδαπέστη καὶ Μαβ. Κέρκυρα. Λάβαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 912 καὶ οἷς εὐχαριστοῦμε.



Ἴσως φαίνεται στὴν ἀγάπῃ τῆς γυναίκας κ' ἕνα ἔθνος ἀλάκαρο, μὲ τὴν παλιά του, τὴν περασμένην του τὴν ὑπαρ-ξιν, τὴν κρυμμένην, πού ἐρκολο δὲν εἶναι νὰ τὴ διῆς καὶ πού μέσα τῆς ἡ γυναίκα τὴ φυλάγει, γιατί τὸ βῆμα τῆς εἶναι πὸ ἀργόν, πὸ σιγανόν συνάμα, βαδίζει καὶ προδέρβει πὸ ἀγάλια ἀπὸ τὸν ἄντρα, πού πολλὰς φορὰς τὴν ξεπερνᾷ, κάποτες ἡ γυναίκα πίσω στριφογυρίζει μὲ τὸ νοῦ τῆς καὶ θυμᾶται συνήθειαι ἀγαπημέναις προγονικῆς, καὶ συχνὰ στὰ πόσθα τῆς ψυχῆς τῆς γυναικῆσιαις, κοιμούνται οἱ αἰῶνες οἱ ἔχασμένοι.

ΨΥΧΑΡΗΣ

© Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Τὸ περατμένο Σαβιτόβραδο, ἔξδν ἀπὸ τῆ διαλεχτῆ συντροφιά τοῦ Κωστῆ Παλ·μᾶ, τοῦ Ρήγα Γκόλφη κι ἄλλω φίλων, εἶχαμε τὴν τιμὴ νὰ δεχτοῦμε στὸ γραφεῖο μας καὶ τὸν κ. Φιλοποίμενα Στεφανίδη, ἕναν ἀπὸ τοὺς Ἑλληγνες ἐπιστῆμονες, τοὺς ἀκουσμένους στὴ Ρωσσία. Ὁ κ. Στεφανίδης, χειροῦργος στὸ Βατοῦμ καὶ κήρυκας τοῦ δημοτικισμοῦ στοῦς Ἑλληγνας; τοῦ Καυκάσου, ἔχει μεταφράσει σὰ Ρωσικὰ τὰ δυὸ δράματα τοῦ Ταγκόπουλου «Στὴν ἄξωπορτα» καὶ «Τὸ μαῦρο χέρι», ποὺ θὰ παιχτοῦνε στὸ Ρωσ. θέατρο τῆς Ὀδησσού. Ἡ κυρία του, μοναχοκόρη τοῦ μακρινῆ Βλαδίμηρου Παρασκευᾶ, τοῦ πλουσιώτατου βιομήχανου καὶ φανατικοῦ δημοτικιστῆ τῆς Ὀδησσού, καταγίνεται μὲ τὰ γράμματα κ' ἔχει γράψει ἀρκετὰ ἔργα, χωρὶς νὰ ποφασίζει ἀκόμα νὰ δημοσιέψει τίποτα. Ὁ κ. Στεφανίδης θὰ μείνει λίγες μέρες ἐδῶ καὶ θὰ γυρίσει στὴν Ὀδησσὸ κι ἀπὸ κεῖ θὰ πάει στὸ Βερολίνο. Ὑστερ' ἀπὸ δυὸ χρόνια λογαριάζει νάρθει νὰ μείνει ὀριστικά πιά ἐδῶ, ἰδρύοντας δικὴ του χειρουργικὴ κλινικὴ κατὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πρότυπα.

— Ὁ κ. Γ. Ν. Πολίτης ἀπὸ καιρὸ μεταφράζει γιὰ τὸ «Νουμᾶ» τὸν «Πελέα» καὶ τὴ «Μελισάτα» τοῦ Maeterlinck κ' ἐλπίζουμε τώρα γλήγορα νὰρχίσουμε τὴ δημοσίευσή του.

— Στὴν «Ἀγρόπολη» τῆς Τρίτης (σελ. 1, στήλη 1), διαβάζουμε τὸ ἀκόλουθο ἄρθρο: — ΤΟΣΟ ΤΟ ΧΕΙΡΟ. ΤΕΡΟ. Ὁ ἴδας δημοσιέπει εἰς τὸν «Νουμᾶν» ὠραιότατον ἄρθρον ἐξετάζων τὸ κατὰ πόσον συμφέρει μία Ἑλληγνοβουλγαρικὴ προσέγγισις. Ἄρθρον ποὺ μὲ χαρυστὴν διαλεκτικότητα καὶ διαβολεμένο χιοῦμορ ξετινάζει τοὺς μαροῦς ἐκείνους, ποὺ μὲ τὸ ἐπιχείρημα «θὰ μᾶς γελάσουν οἱ Βούλγαροι» ἐννοοῦν νὰ κρατοῦν τὴν Ἑλλάδα ζαρωμένην εἰς τὴ γωνιά. Καὶ τοὺς ὀνομάζει *τεμπέληδες* αὐτοὺς ὁ ἴδας, ὡς σκεπτομένους κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. «Γιὰ νὰ μὴ μᾶς γελάσουν χρειάζεται νὰ προσέχωμεν, γιὰ νὰ προσέχωμεν χρειάζεται κόπος, ἀλλ' ὁ κόπος... δὲν μᾶς συμφέρει. Θετικικοποιούμενος καὶ μαθηματικοποιούμενος κατόπιν ὁ ἴδας ἐξετάζει ποῖα κοινὰ συμφέροντα, ἐμπορικὰ καὶ ἐθνικὰ, ἔχομεν οἱ Ἑλληγνες καὶ οἱ Βούλγαροι, ποῖα μὴ κοινὰ μὲν, δυνάμενα ἐν τούτοις νὰ συμβαδίσουν ἄνευ συγκρούσεως καὶ πῶς ἀκόμη ἢ προστριβὴ τῶν συγκρουομένων δύναται νὰ λάβῃ τὴν ἡμερωτέραν μορφήν.

»Καὶ τὸ λυκαυγὲς ἐκεῖνο τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν τύχην Βουλγαρίας, Τουρκίας, Ἑλλάδος τὸ βλέπει ὁ ἴδας μὲ τὸ σοφὸ καὶ τὸ ἐμβρυϊδὲς μάτι τοῦ σκεπτομένου ἀνθρώπου.

»Τόσο τὸ χειρότερο γιὰ ὄσους δὲν ἐδιάβασαν τέτοιο ἄρθρο».

— Ἀπὸ φιλικὸ γράμμα ξεσηκώουμε τὸν ἀκόλουθο παράγραφο: «Ἀδίκησε τὸ σοφὸ καθηγητὴ κ. Βερναρδάκη ὁ συνεργάτης σας Παρατηρητῆς γράφοντας στὸν ἀριθ. 465 (σελ. 79) πῶς «μόνο ὁ κ. Σκιάς ἐξεπλήρωσε μὲ σοβαρότητα καὶ σκέψη τὴν ἐντολή» ὡς μέλος τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς. Ἄ μελετοῦσε προσεχτικῶτερα τὴν ἐκθεση τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Παρατηρητῆς θάβλεπε πῶς δὲν εἶχαν *μόνος* ὁ Σκιάς, μὰ κι ὁ κ. Βερναρδάκης, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε πῶς ΜΟΝΟΣ δ κ. Βερναρδάκης ἔκρινε μὲ σοβαρότητα».

— Ἀῦριο στὶς 5 1,2 τὴ δειλινὸ, στὸ Ὁδειο, ἡ πρώτῃ Διάλεξι - Συναυλία τῆς κ. Ἀῦρας Θεοδοροπούλου μ' ἔργα τοῦ Μπάχ. Τὸ πρόγραμμα πλουσιώτατο. Πρῶτα πρῶτα ἡ κ. Ἀῦρα Θεοδοροπούλου θὰ μᾶς μιλήσει γιὰ τὸν Ι. Σεβαστιανὸ Μπάχ καὶ ὕστερα θὰ παιχτοῦν ἔργα του καὶ θὰ τραγουδηθοῦν τραγούδια του ἀπὸ τὶς δεσποινίδες Ἑλλῆ Ἀγγελοπούλου καὶ Καλλιρρόη Κωσταντινίδη κι ἀπὸ τοὺς κ. κ. Μιχ. Καζάζη, Ν. Παπαγεωργίου καὶ Θεοδῶ Πίνδιο. Τὸ ἐπιστήριον δρ. 2,20 (μὲ τὸ φόρο).

ΣΤΟΤ "ΝΟΥΜΑ,, ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4

πουλιοῦνται τὰκόλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ τὸ ἕνα, ἔξδν ἀπὸ ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμές.

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιά». — «Ἀγκάδια καὶ Τριβόλοι» (δηγῆματα). — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ, «Ὁ «Μέγ' Ἀλέξαντρος». — ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Ἀδέξα καὶ Ζωή». — ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΕΡΙΔΗ, «Ἀδάφνης καὶ Χλόη» τοῦ Ἀγγου. μεταφρ.). — «Τίμωνας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μεταφρ. λ. 50). — «Ὁ Προσκυνητῆς». — ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2). — Π. Σ. ΔΕΛΤΑ «Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50). — «Γιὰ τὴν Πατριδα — Ἡ καρδιά τῆς Βασιλοπούλας» (δρ. 3,50). — «Παραμῶνι δίχως ὄνομα» (δρ. 3,50). — «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροπόνου» (τόμοι 2, δρ. 4,50). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ, «Ἀπὸ τὸν Κόσμο τοῦ Σαλονιοῦ». — ΑΡΙΓΥΡΗ ΕΦΤΑΔΙΩΤΗ «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Ἡνωτικὰ Τραγούδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50). — «Σακοῦνταλα» τοῦ Καλλιμάσα (δρ. 1). — ΙΔΑ, «Σαμοθράκη» δρ. 2). — Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΛΕΚΟΠΟΥΔΟΥ, «Τὸ Βιολί». — ΑΔΕΞ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΛΟΥ «De Profundis» τοῦ O. Wilde (δρ. 2). — ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΤΗ «Ἄγγ. τοῦ Δειλινοῦ» (δρ. 2). — «Οἱ νεκροὶ τῆς ζωῆς» (δρ. 2 «Στὸ Ἄλμπουρο» (δρ. 2). — ΑΔΕΞ. ΠΑΛΛΗ, «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας» (Β' ἐκδοσι). — ΑΔΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «Ἀθρῶπιнос Μηχανισμός». — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινοβργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΑΔΕΡΗ, «Ὁ Ἄιας» τοῦ Σοφοκλή (μεταφρ.). — ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου: Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μεταφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπουκία». — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΔΟΥ (δράματα): «Ζωντανὸ καὶ Πεθαμμένο», — «Ὁ Ἄσωτος», — «Οἱ Ἀλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΝΤΑ «Ἀπὸ τοὺς θρόλους τῶν Αἰῶνων», — «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (Α' ἐκδοσι) καὶ Β' ἐκδοσι, τόμοι 2 (δρ. 5). — Ζ. ΦΥΤΙΑΗ, (δράματα): «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἀκρογιάλι», — «Χτισμένο στὸν Ἄμμο». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Πόνημα». — «Στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφικὴ» (λ. 50). — ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ, «Μελάχρα». — ΨΥΧΑΡΗ «Στὸν Ἰσκιὸ τοῦ πλατάνου» (15 δηγῆματα) δρ. 3.

Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος.

ΤΟΜΟΙ παραμμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (ἔξδν ἀπὸ τὸν πρῶτο ποὺ δὲν ὑπάρχει κανένα του ἀντίτυπο) πουλιοῦνται δρ. 10,50 ὁ ἕνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 12,50 γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ.